

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**« Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ
ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ (2000-2013) »**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ:
ΜΑΡΙΝΑ ΜΑΡΟΥΛΗ**

**ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
Δρ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ**

ΠΑΤΡΑ, 2015

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το θέμα της πτυχιακής εργασίας που επιλέχθηκε είναι: Η συμβολή του Τουρισμού στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στην Ελλάδα (2000-2013). Ο λόγος που επιλέχθηκε το παραπάνω θέμα είναι επειδή ο ελληνικός τουρισμός κατέχει πλέον μια πολύ σημαντική θέση στην ελληνική οικονομία και θεωρείται μια συνεχώς αυξανόμενη δύναμη. Σύμφωνα με την έκθεση, στο πλαίσιο της ετήσιας οικονομικής ανάλυσης, που αναλαμβάνει το WTTC, για τις επιπτώσεις του τομέα «Ταξίδια και Τουρισμός» σε 184 χώρες, προέκυψε ότι το 2013 η άμεση συμβολή του τομέα στο ελληνικό ΑΕΠ ήταν 11,2 δισ. ευρώ (6,5% του συνόλου), ενώ η συνολική του συνεισφορά ανήλθε στα 28,3 δισ. ευρώ (16,3% του ΑΕΠ) και αναμένεται να ενισχυθεί την επόμενη δεκαετία. Θεωρείται λοιπόν ιδιαίτερα σημαντική μια έρευνα η οποία θα εμβαθύνει περισσότερο στον τομέα του Τουρισμού και θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε την πολυπλοκότητα και την συμβολή του.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Για την συγγραφή της πτυχιακής εργασία χρησιμοποιήθηκε δευτερογενής έρευνα καθώς δεν θεωρήθηκε απαραίτητη για την εκπόνηση της εργασίας η συλλογή πληροφοριών από πρωτογενής πηγές. Η συλλογή πληροφοριών έγινε κυρίως από έρευνες και αναλύσεις κρατικών οργανισμών, δημόσια και ιδιωτικά αρχεία και έρευνες, διεθνών μη κερδοσκοπικών οργανισμών σχετικών με τον τουρισμό (WTO), ερευνών επαγγελματικών και άλλων οργανώσεων του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό καθώς και από εφημερίδες και εξειδικευμένα τουριστικά περιοδικά. Φυσικά τα στοιχεία που συλλέχτηκαν εξετάστηκαν προκειμένου να είναι επίκαιρα και αξιόπιστα προκειμένου να μην επηρεαστεί το αποτέλεσμα της εργασίας το οποίο πρέπει να είναι ακριβές, ξεκάθαρο και αντικειμενικό.

Τα ευρήματα που συλλέχθηκαν χωρίστηκαν σε τρία κύρια κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο δίνονται κάποιοι ορισμοί σχετικοί με τον Τουρισμό οι οποίοι θα βοηθήσουν στην εισαγωγή και στην κατανόηση του κλάδου. Εν συνεχεία στο δεύτερο κεφάλαιο δίνονται οι ορισμοί κάποιων οικονομικών όρων και η χρησιμότητα τους έτσι ώστε να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα το τρίτο κεφάλαιο στο οποίο βρίσκονται τα συμπεράσματα για την συμβολή του Τουρισμού στην ελληνική οικονομία.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ, ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ, ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ -----	6 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι : Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-----	7 -
1. Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ, Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ-----	7 -
1.1 Ο τουρισμός στην κλασική εποχή-----	7 -
1.2 Ο Μεσαίωνα-----	7 -
1.3 Η Αναγέννηση και η Μεταρρύθμιση-----	8 -
1.4 Ο Μεγάλος Γύρος της Ευρώπης-----	8 -
1.5 Ο τουρισμός και η ακτή: το παραθαλάσσιο τουριστικό κέντρο-----	9 -
1.6 Ο τουρισμός κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου-----	10 -
1.7 Μεταπολεμικός τουρισμός: προς τον διεθνή μαζικό τουρισμό-----	11 -
1.8 Το μέλλον του τουρισμού: Διαστημικός τουρισμός-----	13 -
2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-----	15 -
2.1 Ορισμοί τουρισμού-----	15 -
3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-----	19 -
3.1 Παράμετροι τουριστικής ζήτησης και προσφοράς-----	19 -
4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ-----	21 -
4.1 Επιπτώσεις στον οικονομικό τομέα-----	21 -
4.2 Επιπτώσεις στον κοινωνικό τομέα-----	22 -
4.3 Επιπτώσεις στο περιβάλλον-----	22 -
5. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-----	23 -
6. ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΕ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΜΟΡΦΕΣ-----	23 -
7. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-----	27 -
8. ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΞΙΔΙΩΤΩΝ-----	30 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ-----	34 -
1. ΙΣΟΖΥΓΙΟ (STATEMENT OF FINANCIAL POSITION)-----	34 -
1.1 Ισοζύγιο λογαριασμών γενικού καθολικού-----	35 -
1.2 Ισοζύγιο λογαριασμών αναλυτικού καθολικού-----	36 -
2. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (CAPITAL ACCOUNT)-----	37 -
3. ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (BALANCE OF PAYMENTS)-----	38 -
3.1. Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (current account balance)-----	40 -
3.1.1. Ισοζύγιο Υπηρεσιών-----	42 -

3.1.2.Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων-----	42 -
3.1.3.Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων-----	43 -
3.2.Ισοζύγιο Αγαθών-----	44 -
4.ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ-----	45 -
5.ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (FINANCIAL ACCOUNT)-----	46 -
5.1Άμεσες Επενδύσεις-----	49 -
5.2Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου-----	50 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-----	51 -
1.ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ-----	53 -
1.1 Μερίδιο αγοράς ελληνικού τουρισμού (2000-2013)-----	54 -
1.2 Εποχικότητα Διεθνών Τουριστικών Αφίξεων (2000-2013)-----	58 -
1.3 Ποσοστιαία κατανομή τουριστικών εισπράξεων κατά μήνα (2000-2013)-----	60 -
1.4 Μέση κατά κεφαλήν δαπάνη (2000-2013)-----	63 -
1.5 Διεθνής τουριστικές αφίξεις (2000-2013)-----	66 -
1.6 Κατάταξη ανταγωνιστικότητας τουρισμού 2013-----	68 -
1.7 Διεθνής τουριστικές εισπράξεις 2000-2013-----	69 -
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-----	70 -
ΠΗΓΕΣ-----	71 -

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ, ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ, ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΙΚΟΝΕΣ

<i>Εικόνα 1 Θαλάσσιος τουρισμός</i>	- 28 -
<i>Εικόνα 2 Συνεδριακός τουρισμός</i>	- 29 -

ΠΙΝΑΚΕΣ

<i>Πίνακας 1 Ισοζύγιο Γενικού Καθολικού</i>	-35-
<i>Πίνακας 2 Ισοζύγιο Γενικού Καθολικού Μορφή</i>	-37-
<i>Πίνακας 3 Μερίδιο Αγοράς του Ελληνικού Τουρισμού 2000-2013</i>	-57-
<i>Πίνακας 4 Εποχικότητα Διεθνών Τουριστικών Αφίξεων 2000-2013</i>	-59-
<i>Πίνακας 5 Ποσοστιαία κατανομή τουριστικών εισπράξεων κατά μήνα 2000-2013</i>	-60-
<i>Πίνακας 6 Μέση κατά κεφαλή δαπάνη 2000-2013</i>	-65-
<i>Πίνακας 7 Διεθνής τουριστικές αφίξεις 2000-2013</i>	-67-
<i>Πίνακας 8 Κατάταξη ανταγωνιστικότητας τουρισμού 2000-2013</i>	-68-
<i>Πίνακας 9 Διεθνής τουριστικές εισπράξεις 2000-2013</i>	-69-

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

<i>Γράφημα 1 Σχετικό Μερίδιο Τουριστικής Αγοράς Ελλάδος και άμεσων ανταγωνιστών</i>	55-
<i>Γράφημα 2 Εποχικότητα Ανταγωνιστών 2006</i>	-55-

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

<i>Διάγραμμα 1 Διεθνής Σύστημα ταξινόμησης ταξιδιωτών</i>	-32-
<i>Διάγραμμα 2 Στρατηγική μείωσης εποχικότητας</i>	-58-
<i>Διάγραμμα 3 Εναλλακτικές μορφές με αυξητική τάση</i>	-61-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι : Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

1. Η προέλευση, η ανάπτυξη και το μέλλον του

Η ιστορία του τουρισμού

Υπάρχουν σχετικά λίγες έρευνες που καταγράφουν την ιστορική πορεία του τουρισμού. Σημαντική φαίνεται να είναι η εξέλιξη του τουρισμού από τους κλασσικούς χρόνους, αφού τότε καθιερώθηκαν πολλές από τις αρχές που διέπουν την χρήση του ελεύθερου χρόνου για διακοπές και ταξίδια.

1.1 Ο τουρισμός στην κλασική εποχή

Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός δεν ήταν τόσο πολύ σημαντικός για τη μεγάλη ανάπτυξη του τουρισμού του, όσο για την εκ μέρους των Ελλήνων φιλοσόφων αναγνώριση , υποστήριξη και προώθηση της ιδέας του ελεύθερου χρόνου πάνω στην οποία βασίζεται ο τουρισμός. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε τον ελεύθερο χρόνο βασικό στοιχείο του τρόπου ζωής των Ελλήνων, εκεί όπου οι σκλάβοι και άλλοι άνθρωποι έπρεπε να κάνουν τις εργασίες που απαιτούνταν, ενώ οι ελεύθεροι Έλληνες έπρεπε να κάνουν καλή χρήση του ελεύθερου χρόνου τους.

Παράλληλα η ίδρυση των Ολυμπιακών Αγώνων το 776 π.Χ. έδωσε σημαντική ώθηση στον τουρισμό. Οι Έλληνες ταξίδευαν στον τόπο των Ολυμπιακών Αγώνων και διέμεναν σε κατασκηνώσεις. Ωστόσο, εκείνη την περίοδο τα διεθνή ταξίδια ήταν περιορισμένα εξαιτίας των Ελληνικών πολέμων.

1.2 Ο Μεσαίωνας

Τα χρόνια που ακολούθησαν την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας είναι γνωστά ως Μεσαίωνας. Τα πρώτα χρόνια αυτής της περιόδου είναι επίσης γνωστά ως Σκοτεινοί Χρόνοι. Όμως ακόμη και σε αυτούς τους φαινομενικά σκοτεινούς καιρούς, ο τουρισμός μπορούσε να διακριθεί, με την εμφάνιση των πανηγύρεων (φεστιβάλ) και άλλων τουριστικών εκδηλώσεων που ενισχύονταν από τις δραστηριότητες της αριστοκρατίας. Μ' αυτόν τον τρόπο δημιουργήθηκε η εμφάνιση ζήτησης για προσωρινή διαμονή και ταξίδια παρακολούθησης αυτών των εκδηλώσεων. Παράλληλα δημιουργήθηκε ανάγκη για υπηρεσίες διαμονής και

φιλοξενίας και κατά την διαδρομή καθώς η πραγματοποίηση των ταξιδιών ήταν δύσκολη εξαιτίας της κακής ποιότητας πρόσβασης.

1.3 Η Αναγέννηση και η Μεταρρύθμιση

Κατά της περίοδο της Αναγέννησης οι πρώιμες τάσεις των πανηγύρεων και των εμπορικών εκθέσεων συνεχίστηκαν δημιουργώντας ξανά ένα πυρήνα τουριστικής δραστηριότητας. Η άνοδος των περιφερόμενων θιάσων και το πατρονάρισμα των τεχνών δημιούργησαν ευκαιρίες για ταξίδια και μια πιο φωτισμένη εποχή.

Μετά το 1500 αναδείχτηκε η Μεταρρύθμιση με τις ιδέες του Λούθηρου και του Καλβίνου. Αυτή ήταν μια σημαντική καμπή στην ιστορία του ελεύθερου χρόνου (και κατά συνέπεια στου τουρισμού), καθώς αμφισβητήθηκε η αξία του ελεύθερου χρόνου παρουσιάζοντας τον ως ραστώνη. Αυτές οι ιδέες εμφανίζονται πιο καθαρά με την άνοδο της βιομηχανικής κοινωνίας, όπου η αξία του ελεύθερου χρόνου υποτιμήθηκε από τις ανάγκες των καπιταλιστών και των επιχειρηματιών οι οποίοι είχαν σκοπό να δημιουργήσουν μια πιο επικερδή οικονομία.

1.4 Ο Μεγάλος Γύρος της Ευρώπης

Το δέκατο έκτο αιώνα, αναφάνηκε μια ακόμη σημαντική εξέλιξη, ως μια αριστοκρατική μορφή τουρισμού, ο Μεγάλος Γύρος. Αυτός ήταν η περιήγηση των ταξιδιωτών σε σημαντικούς προορισμούς και τοποθεσίες, τους οποίους επισκεπτόταν με σκοπό την κουλτούρα και την εκπαίδευση και απευθυνόταν κυρίως στις εύπορες, αριστοκρατικές και προνομιούχες τάξεις. Ωστόσο το 18^ο αιώνα ο Μεγάλος Γύρος της Ευρώπης έφτασε στο αποκορύφωμά του, ως μια ιδιαίτερα αναπτυγμένη μορφή τουρισμού. Κάποιοι σχολιαστές έχουν υποστηρίξει ότι αυτός ήταν ο προπομπός των σύγχρονων υπερπόντιων διακοπών.

Εντός της Δυτικής Ευρώπης ο Μεγάλος Γύρος έχει εξιστορηθεί στα ημερολόγια, στις επιστολές και στα απομνημονεύματα των ταξιδιωτών και έχει καταγραφεί σε τουριστικούς οδηγούς και τουριστικά αρχεία που έχουν σχέση με τον τουρισμό.

Σημαντικό μέρος του ενδιαφέροντος για τον Μεγάλο Γύρο μπορεί να συνδεθεί με την Αναγέννηση και την εμφάνιση του ενδιαφέροντος για τις κλασικές αρχαιότητες που προωθούνταν από την παιδεία και τις εξελίξεις της φιλοσοφίας που ενθάρρυναν τα ταξίδια για την διεύρυνση της ανθρώπινης διάνοησης. Αυτός ο αναδυόμενος ταξιδιωτικός πολιτισμός

που έχει ως προορισμό την ηπειρωτική Ευρώπη, έχει ένα αυξανόμενο δεσμό με την γνώση και το ενδιαφέρον για τους κλασσικούς, την τέχνη, την εκτίμηση της αρχιτεκτονικής και της πνευματικής σκέψης πριν από την εξάπλωση της μαζικής εκπαίδευσης και μόρφωσης.

Αυτό που ήταν αξιοσημείωτο σε πολλές χώρες ήταν το γεγονός ότι τα ιαματικά λουτρά αναδύθηκαν ως προορισμοί τουρισμού στην ενδοχώρα και η σημασία τους άρχισε να ελαττώνεται το 19^ο αιώνα καθώς εμφανίστηκε ένα νέο είδος τουρισμού, το παραθαλάσσιο τουριστικό κέντρο.

1.5 Ο τουρισμός και η ακτή: το παραθαλάσσιο τουριστικό κέντρο

Στο τέλος του δέκατου όγδοου αιώνα, σε πολλές χώρες της Ευρώπης αναδείχθηκαν οι παραθαλάσσιες περιοχές ως την νέα μορφή τουριστικού προορισμού για τις τάξεις των αργόσχολων. Αυτή ήταν μια εποχή που ακόμη αναπτύσσονταν οι λουτροπόλεις και άλλα τουριστικά κέντρα της ενδοχώρας. Μέχρι το δέκατο όγδοο αιώνα η ακτή ήταν ένα σεβαστό τοπίο, όπου τα θρησκευτικά ιδανικά, οι πολιτιστικές νοοτροπίες και οι προτιμήσεις δεν ενθάρρυναν τις επισκέψεις. Στην πραγματικότητα, η ακτή θεωρούνταν ένα περιβάλλον προς αποφυγή εξαιτίας των δυνάμεων της φύσης και του κακού. Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του δεκάτου ογδόου αιώνα η επίδραση των ποιητών, των καλλιτεχνών και των εκπροσώπων του ρομαντισμού, οδήγησε στην παραλία και την ανακάλυψη της ακτογραμμής ως μια τοποθεσίας για απόλαυση- ενός μέρους για πνευματική ολοκλήρωση και μιας τοποθεσίας για τουρισμό καθώς το μπάνιο στη θάλασσα αναπτύχθηκε σταδιακά ως μια κοινωνική δραστηριότητα και δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου μεταξύ 1750 και 1840.

Παράλληλα με το μαζικό τουριστικό φαινόμενο των παραθαλάσσιων θέρετρων ήταν η απαρχή της μοντέρνας τουριστικής βιομηχανίας, με την εμφάνιση του εμπορικά οργανωμένου τουρισμού από τον Thomas Cook. Ο Cook διοργάνωσε τις πρώτες οργανωμένες διακοπές, αρχικά χρησιμοποιώντας το σύστημα των Βικτοριανών σιδηροδρόμων, με εκδρομές με τρένο στη Σκωτία, το 1848, και υπερπόντια ταξίδια την δεκαετία του 1850. Το 1866 ο Cook διοργάνωσε τις πρώτες περιηγήσεις στην Αμερική και ακολούθησαν την δεκαετία του 1880, οι κρουαζιέρες στο Νείλο. Άλλοι επιχειρηματίες, συμπεριλαμβανομένου και του Henry Lunn, διοργάνωσαν επίσης τουριστικά πακέτα για σκι στην Ελβετία, τη δεκαετία του 1880, ενώ οι ανώτερες και οι μεσαίες τάξεις συμμετείχαν σε νέα υπερπόντια ταξίδια, καθώς και στον εγχώριο τουρισμό σε παραθαλάσσια κέντρα.

1.6 Ο τουρισμός κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου

Μέχρι την δεκαετία του 1900, ο παραθαλάσσιος τουρισμός ,τα υπερπόντια ταξίδια με επιβατικά πλοία και η άνοδος κοινωνικά διαχωρισμένου ταξιδιού, πρόσφεραν μια ευρύτερη γκάμα επιλογών για διεθνείς διακοπές στην ελίτ της δυτικής κοινωνίας. Επίσης, το αυτοκρατορικό εμπόριο πολλών ευρωπαϊκών δυνάμεων δημιούργησε την ζήτηση για επαγγελματικά ταξίδια και έναν περιορισμένο όγκο για ταξίδια αναψυχής.

Παράλληλα οι τουριστικοί οδηγοί χρησιμοποιούνται περισσότερο για την παροχή λεπτομερών δρομολογίων που δημοσιεύονταν από πραγματικές περιηγήσεις που είχαν πραγματοποιήσει οι χρήστες τους.

Προφανώς ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος ανέκοψε την ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού ,αν και ο εγχώριος τουρισμός συνεχίστηκε σε κάποιες χώρες, καθώς και η A&A (ανάπαυση και ανάρρωση) που ακολούθησε τον καταστροφικό πόλεμο παρείχε μια ανανεωμένη τόνωση για πολλά τουριστικά κέντρα. Η οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1920 και των αρχών της δεκαετίας του 1930 κατέστειλε την ζήτηση για τον διεθνή και τον εγχώριο τουρισμό, αν και οι ψυχαγωγικές επιδιώξεις υποκατέστησαν ένα μέρος της ζήτησης για ταξίδια και εμφανίστηκαν νέες μορφές χαμηλού κόστους τουρισμού ανάμεσα στις ασθενέστερες οικογένειες της εργατικής τάξης. Αργότερα ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος εμπόδισε την ανάπτυξη του διεθνούς τουρισμού.

Η πρόσβαση σε νέες μορφές μεταφορών (ιδιαίτεως στις οδικές μεταφορές στην περίοδο του μεσοπολέμου διευρυνε τις δυνατότητες για πρόσβαση στην εξοχή και σε μια ευρύτερη γκάμα εγχώριων τουριστικών προορισμών για τον πληθυσμό σε πολλές χώρες. Η εμφάνιση νέων μορφών εγχώριου τουρισμού (όπως οι κατασκηνώσεις), των κρουαζιερόπλοιων και των αεροπορικών ταξιδιών οδήγησε σε μεταβαλλόμενες προτιμήσεις και τάσεις για τις διακοπές. Ενώ πολλά τουριστικά κέντρα και μεταφορικές εταιρείες ανταποκρίθηκαν σε μια διευρυμένη γκάμα ευκαιριών για ταξίδια και διακοπές με την χρήση του μάρκετινγκ και της προώθησης, η πραγματική άνοδος του μαζικού τουρισμού ήταν ένα μεταπολεμικό φαινόμενο.

1.7 Μεταπολεμικός τουρισμός: προς τον διεθνή μαζικό τουρισμό

Η τάση του διεθνούς τουρισμού, η οποία χρονολογούνταν από την δεκαετία του 1950, για εκπληκτική ανάπτυξη των διεθνών ταξιδιών, η οποία διακοπτόταν από υποχωρήσεις και πτώσεις της ζήτησης. Πολλές από τις σημερινές τουριστικές τάσεις χρονολογούνται από την μεταπολεμική περίοδο, ιδιαιτέρως η αύξηση της ζήτησης για διακοπές. Σε αυτήν την περίοδο σημειώθηκε αύξηση του εισοδήματος, του ελεύθερου χρόνου και των ευκαιριών για διεθνή ταξίδια. Στην άμεση μεταπολεμική περίοδο, το πλεόνασμα των στρατιωτικών αεροσκαφών μετατράπηκε σε επιβατικές υπηρεσίες ενώ η δεκαετία του 1950 ανέδειξε την εισαγωγή των αεριωθούμενων επιβατηγών αεροπλάνων. Καθώς οι αεροπορικές εταιρίες αγόρασαν νέα αεριωθούμενα, τα παλαιότερα αεροσκάφη έγιναν διαθέσιμα για τις εταιρείες διακοπών με τσάρτερ που λειτουργούσαν υπηρεσίες προς προορισμούς διακοπών.

Στις δεκαετίες 1970, 1980 και 1990, απαντάται μια αυξανόμενη εξάπλωση τουριστικών εμπειριών και προϊόντων καθώς επίσης και συνεχώς επεκτεινόμενη δυνατότητα για ταξίδια σε παγκόσμια κλίμακα. Ωστόσο, η αύξηση του ελεύθερου χρόνου δεν οδήγησε σε σημαντική μεταβολή στο ποσοστό των ανθρώπων που έκαναν διακοπές. Παραδείγματος χάριν, στο Ηνωμένο Βασίλειο το ποσοστό των ανθρώπων που έκαναν διακοπές τεσσάρων ή περισσότερων ημερών (μακράς διάρκειας διακοπές) παρέμεινε σταθερό από το 1971 μέχρι το 1998. Αυτό που έχει μεταβληθεί είναι ο αριθμός αυτών που κάνουν δύο ή περισσότερων ημερών. Αυτός ο αριθμός έχει αυξηθεί από 15 σε 25 τοις εκατό την ίδια περίοδο. Την περίοδο από το 1950 έως το 1988, οι δαπάνες στο Ηνωμένο Βασίλειο για διακοπές έχουν εξαπλασιαστεί σε πραγματικούς όρους. Έτσι, οι μεταβολές στην προσφορά και τη ζήτηση συναρτώνται με την αύξηση των δαπανών των καταναλωτών και άλλους συναφείς παράγοντες όπως:

- Μεταβολές στην ζήτηση για εγχώρια και διεθνή ταξίδια, ιδιαιτέρως για επαγγελματικά ταξίδια, νέες αγορές στην κατηγορία Επισκέψεων Φίλων και Συγγενών (Visiting Friends and Relatives-VFR), π.χ. εθνικές συναντήσεις ανάμεσα σε ομάδες μεταναστών και επιδίωξη νέων ταξιδιωτικών εμπειριών.

- Βελτιώσεις στις μεταφορές, ιδιαίτερα η εισαγωγή των αεριωθούμενων αεροπλάνων, των αεριωθούμενων με ευρεία άτρακτο (δηλαδή τα DC10 και τα Boeing 747

τζάμπο τζετ), η ανάδυση των τρένων υψηλής ταχύτητας και μεγαλύτερα αεροσκάφη όπως το σχεδιασμένο Airbus 3xx.

- Η ανάπτυξη νέων μορφών καταλυμάτων (δηλαδή η μεταστροφή από τις κατασκευαστικές στη χρονομεριστική μίσθωση, στα αυτοτροφούμενα καταλύματα και στα εξοχικά)

- Οι καινοτομίες των τουριστικών οργανισμών, μεταξύ των οποίων η αύξηση των διαφημιστικών φυλλαδίων για διακοπές, οι νέες μορφές λιανικών πωλήσεων, όπως η άμεση πώληση, οι αγορές μέσω Διαδικτύου, πιο ανταγωνιστική τιμολόγηση και η δυνατότητα της λιανικής πώλησης από ένα μοναδικό σημείο πώλησης (δηλαδή πακέτο διακοπών, ασφάλιση, συνάλλαγμα, μεταφορά από το αεροδρόμιο, διαμονή πριν από την πτήση και παρκινγκ αυτοκινήτων)

- Η μεγαλύτερη διαθεσιμότητα πληροφοριών για τουριστικούς προορισμούς από τα ΜΜΕ, τα διαφημιστικά φυλλάδια, τους τουριστικούς οδηγούς, το Διαδίκτυο και τα ταξιδιωτικά προγράμματα.

- Η αυξανόμενη κρατική προώθηση τουριστικών προορισμών, η αυξανόμενη προστασία του καταναλωτή με ισχυρότερη ρύθμιση και η προώθηση των τουριστικών κέντρων από τα ΜΜΕ και το Διαδίκτυο.

1.8 Το μέλλον του τουρισμού: Διαστημικός τουρισμός

Ενώ οι προβλέψεις των μελλοντικών τουριστικών αφίξεων καταδεικνύουν την σημασία του να κοιτάμε μπροστά προσπαθώντας να προβλέψουμε τις μεταβολές, μια νέα τάση που πιθανώς θα εμφανιστεί τα επόμενα 50 χρόνια, και γι' αυτό αξίζει να συζητηθεί, είναι ο διαστημικός τουρισμός.

Αφότου ένα μέλος του κοινού συμμετείχε προσφάτως σε μια ρωσική διαστημική πτήση, έχει υπάρξει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την μελλοντική ανάπτυξη του διαστημικού τουρισμού. Ωστόσο, το ενδιαφέρον για το διαστημικό τουρισμό δεν είναι νέο, με την NASA να δημοσιεύει διάφορες εκθέσεις για το θέμα την δεκαετία του 1990, συγκεκριμένα, την έκθεση του 1998 'General Public Space Travel and Tourism'. Στις ΗΠΑ, 12 εκατομμύρια άνθρωποι, ετησίως επισκέπτονται το Αεροπορικό και Διαστημικό Μουσείο της NASA στην Ουάσιγκτον, το Διαστημικό Κέντρο Κένεντι στη Φλόριντα και το Διαστημικό Κέντρο Τζόνσον στο Τέξας, ενώ 2 εκατομμύρια ετησίως, επισκέπτονται το Διαστημικό Κόσμο στην Ιαπωνία.

Σε ερευνητικές μελέτες, η αγορά για το διαστημικό τουρισμό μόνο στις ΗΠΑ εκτιμάται σε 40 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο. Ένα μεγάλο μέρος της μελλοντικής πιθανής αγοράς εξαρτάται από την δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης των διαστημοπλοίων που μπορούν να μεταφέρουν επιβάτες για εμπορική εκμετάλλευση. Η έρευνα δείχνει ότι μόλις οι τιμές των εισιτηρίων μπορέσουν να φτάσουν στα 10.000 δολάρια, η αγορά θα επεκταθεί. Ωστόσο αυτό είναι κάπως δύσκολο – το ταξίδι με το ρώσικο διαστημόπλοιο κόστισε 10 εκατομμύρια δολάρια. Μερικοί σχολιαστές θεωρούν ότι υπάρχει πιθανότητα να πετύχει ο διαστημικός τουρισμός που θα βασίζεται σε σύντομες υπό-τροχιακές πτήσεις, μέσα στα επόμενα 50 χρόνια, αν και μακροπρόθεσμα άλλες δυνατότητες μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Σύντομες πτήσεις γύρω από την τροχιά της γης χρησιμοποιώντας επαναχρησιμοποιούμενα διαστημόπλοια
- Τουρισμό σε διαστημικά ξενοδοχεία που θα βρίσκονται γύρω από την τροχιά της γης
- Τουρισμό στη Σελήνη και στον Άρη

Για τον τουρίστα, η θέα της γης από 100 χιλιόμετρα πάνω από την επιφάνεια της θα είναι μια αξέχαστη ανάμνηση. Επίσης, θα υπάρχει διαστημικός τουρισμός αναψυχής για δραστηριότητες όπως γάμοι, αθλήματα και παιχνίδια. Παρόλα αυτά οι μηχανολόγοι αναγνωρίζουν ότι για την πρόοδο της τεχνολογίας απαιτούνται μεγάλες εξελίξεις στα συστήματα προώθησης. Για τον τουρίστα, ορισμένη ιατρική και σωματική προετοιμασία θα είναι απαραίτητη και θα περιλαμβάνει εξοικείωση με τις σύντομες υπό-τροχιακές πτήσεις, εκπαίδευση σε τρόπους ενέργειας για έκτακτη ανάγκη, στρατηγικές αντιμετώπισης της κλειστοφοβίας, της απομόνωσης και της προσωπικής υγιεινής. Οι μεταβολές των κανονισμών μπορεί, επίσης να είναι απαραίτητες για να τροποποιηθεί η Σύμβαση Υπαιτιότητας (1971) των Ηνωμένων Εθνών, η οποία θεωρεί ότι η χώρα που πραγματοποιεί την εκτόξευση είναι υπεύθυνη για την αποζημίωση για τυχόν απώλειες ή ζημιές. Ωστόσο οι υπάρχουσες κρατικές επενδύσεις των 20 δισεκατομμυρίων δολαρίων στις ΗΠΑ, την Ευρώπη και την Ιαπωνία για διαστημικούς οργανισμούς υποδηλώνουν ότι η κρατική χρηματοδότηση έχει ήδη αναλάβει ένα μέρος του επενδυτικού κόστους του διαστημικού τουρισμού και ότι αυτός έχει δυνατότητα να αποφέρει έσοδα.

Η μελλοντική ζήτηση για διαστημικό τουρισμό μπορεί να αυξηθεί από ένα συντηρητικό υπολογισμό 150.000 ταξιδιών ετησίως, με 1.500 πτήσεις και τιμή εισιτηρίου στα 72.000 δολάρια (δημιουργώντας έσοδα 10,8 δις. δολ.) έως 950.000 ταξίδια με 9.500 πτήσεις και τιμή εισιτηρίου στα 12.000 δολάρια. Οι πτήσεις θα συναντιούνται σε ένα διαστημικό ξενοδοχείο, θα αφήνουν τους εισερχόμενους επιβάτες και θα μεταφέρουν τους επιβάτες που επιστρέφουν στην Γη. Αυτό που είναι εμφανές είναι ότι στα πρώτα χρόνια του διαστημικού τουρισμού η ζήτηση θα είναι μειωμένη και οι τιμές θα είναι υψηλές. Αυτό θα μεταβληθεί καθώς η εν λόγω δραστηριότητα θα γίνει περισσότερο αποδεκτή-παρόμοια με τον κύκλο ζωής ενός προϊόντος.¹

¹ Stephen J. Page, 2003

2. Βασικές έννοιες τουρισμού

Προκειμένου να προσεγγίσουμε την 'ιδιαίτερη φύση' της τουριστικής ζήτησης, η οποία σχετίζεται άμεσα με την τουριστική οικονομική, θα εξετάσουμε το εννοιολογικό περιεχόμενο και τα χαρακτηριστικά στοιχεία του τουρισμού και του τουρίστα τα οποία επηρεάζουν την φύση και το μέγεθος της.

2.1 Ορισμοί τουρισμού

Από τις αρχές του 20ού αιώνα, πολλοί διεθνής οργανισμοί (π.χ. Διεθνής Ακαδημία του Τουρισμού, Διεθνής Ομοσπονδία Δημοσιογράφων και Συγγραφέων Τουρισμού, Κοινωνία των Εθνών, Διεθνής Ένωση Επίσημων Οργανισμών Τουρισμού (UIOOT), Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) κ.α.) επιδίωξαν να προσδιορίσουν το εννοιολογικό περιεχόμενο του τουρισμού και κατ' επέκταση του τουρίστα.

Η πρώτη προσπάθεια διατύπωσης ορισμού για τον τουρισμό έγινε από την Επιτροπή Στατιστικών Εμπειρογνομώνων της Κοινωνίας των Εθνών (1936). Όμως, η σχηματοποιημένη μορφή των διεθνών ταξιδιωτών-τουριστών έγινε στην συνδιάσκεψη της Ρώμης (UIOOT, 1963). Ακολούθως, οι σχετικές προσπάθειες εντατικοποιήθηκαν με την σύσταση ομάδων εμπειρογνομώνων, στατιστικών επιτροπών και συνεδρίων, προκειμένου να οριοθετηθεί μια έννοια λειτουργική για τον τουρισμό και τον τουρίστα.

Στη συνέχεια παρατίθενται ενδεικτικά οι κυριότεροι ορισμοί που κατά καιρούς έχουν δοθεί για τον τουρισμό και προσδιορίζουν το εννοιολογικό και λειτουργικό του περιεχόμενο.

Ο **Schwihk** (1924) θεωρεί ότι «ο τουρισμός είναι η κίνηση των ανθρώπων που εγκαταλείπουν προσωρινά τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους για λόγους που αφορούν το πνεύμα, το σώμα ή το επάγγελμα». Στον ορισμό αυτό, καλύπτονται οι λόγοι της τουριστικής μετακίνησης. Όμως, η μετακίνηση αναφέρεται ως εγκατάλειψη, γεγονός που δεν ανταποκρίνεται στο εννοιολογικό περιεχόμενο του σύγχρονου τουρισμού.

Ο **N. Αιγινίτης** (1929) ορίζει ότι «ο τουρισμός είναι η από χώρα σε χώρα ή από τόπο σε τόπο μετάβαση ατόμων σε ομάδες ή μεμονωμένα, με την μικρή ή μεγάλη, όχι όμως μόνιμη, διαμονή, χωρίς άσκηση επαγγέλματος, για λόγους γενικά αναψυχής». Στον ορισμό αυτό, υπάρχουν περιοριστικοί όροι όσον αφορά στο μετακινούμενο άτομο και στις ενέργειες κατά

την μετακίνηση του(π.χ. στο σκοπό, στη διάρκεια, στη δραστηριότητα της μετακίνησης και στην άσκηση επαγγέλματος.)

Ο **De Meyer** (βλέπε Λογοθέτης ,1971:30) ορίζει ότι «ο τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές, οι οποίες προκαλούνται από την εξωτερίκευση και πραγματοποίηση του πόθου, που αδρανεύει σε διάφορο βαθμό και δημιουργεί την ένταση σε κάθε άτομο». Στον ορισμό αυτό, υπάρχει ένα πρόσθετο στοιχείο που τονίζεται ιδιαίτερα , και είναι η ψυχική διάθεση (πόθος) του κάθε ατόμου, η οποία δημιουργεί ευνοϊκές καταστάσεις για τουριστική μετακίνηση στην διάρκεια του ελεύθερου χρόνου.

Οι **Hunziker** και **Kraft** (1942) θεωρούν ότι « ο τουρισμός είναι το σύνολο των σχέσεων και εκδηλώσεων που δημιουργούνται από την διαμονή των αλλοδαπών, αν αυτή δεν έχει σαν αιτία πρόσκαιρες ή μόνιμες κερδοφόρες ενέργειες». Στον ορισμό αυτό, η μετακίνηση είναι μια σύνθετη έννοια, δεδομένου ότι κατά τη διαμονή των αλλοδαπών και μόνο τουριστών σε έναν τουριστικό προορισμό, αναπτύσσονται ποικίλες σχέσεις και δημιουργούνται πολλαπλά γεγονότα.

Ο **Marrioti** (1950) ορίζει «ως τουρισμό το σύνολο των σχέσεων και των γεγονότων που σχετίζονται με την διαμονή των ξένων που ταξιδεύουν για αναψυχή, μόρφωση ή θεραπεία, χωρίς κύριο σκοπό το κέρδος». Στον ορισμό αυτό, υπάρχει ευρύτητα , η οποία καλύπτει οτιδήποτε λαμβάνει χώρα από την στιγμή λήψης της ταξιδιωτικής απόφασης μέχρι και την ολοκλήρωση του τουριστικού ταξιδιού.

Η **Διεθνής Ακαδημία Τουρισμού** (ΑΙΤ, 1961: 162), στο Διεθνές Τουριστικό Λεξικό, ορίζει ότι «τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές». Στον ορισμό αυτό, κάθε ανθρώπινη μετακίνηση εμπεριέχει την έννοια του τουρισμού και δεν διευκρινίζει το είδος των δραστηριοτήτων που προτιμά ο κάθε τουρίστας.

Ο **Καλφιώτης** (1976:44) ορίζει τον τουρισμό «...η εκ του γεωγραφικού περιβάλλοντος της μονίμου διαμονής εις έτερον πρόσκαιρος διακίνησις ατόμων, μεμονωμένως ή συλλογικώς, η οποία αποσκοπεί εις την διά της τέρψεως ικανοποίησιν ψυχικής επιθυμίας ή πνευματικής περιέργειας εν γένει και η οποία προκαλεί την δημιουργίαν οικονομικών δραστηριοτήτων». Στον ορισμό αυτό, πρόσθετα, γίνεται σαφής αναφορά στα

τουριστικά κίνητρα (π.χ. τέρψη ,ψυχική ικανοποίηση ,πνευματική καλλιέργεια) και στη δημιουργία οικονομικών δραστηριοτήτων , που σημαίνει ότι στις τουριστικές ανάγκες αντιστοιχούν τουριστικά προϊόντα.

Ο **Jafari** (1977:8) θεωρεί ότι ο «τουρισμός είναι η μελέτη του ανθρώπου που βρίσκεται μακριά από το συνηθισμένο του φυσικό περιβάλλον, της βιομηχανίας που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του και των επιδράσεων που ασκεί αυτός και η βιομηχανία στο φυσικό, οικονομικό και κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον του χώρου που τον φιλοξενεί».Στον ορισμό αυτό, υπάρχει ευρύτητα που εξηγεί πλήρως τον τουρισμό , καλύπτει πολλαπλές δραστηριότητες και δεν υπάρχει κανένας τοπικός περιοριστικός παράγοντας.

Το **Διεθνές Συνέδριο Στατιστικής για τα Ταξίδια και τον Τουρισμό**, που έγινε στην Ottana του Καναδά το 1991, πρότεινε ένα νέο ορισμό όπου «ο τουρισμός περιλαμβάνει τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τον ελεύθερο χρόνο, το επάγγελμα κ.α. των ανθρώπων που ταξιδεύουν και παραμένουν σε περιοχές εκτός του συνήθους περιβάλλοντος όπου ζουν, για όχι περισσότερο από ένα συνεχόμενο έτος». Στον ορισμό αυτό, υπάρχει ευρύτητα στην έννοια του τουρισμού και επιπλέον εισάγεται η έννοια του συνήθους περιβάλλοντος, που καλύπτει πολλαπλές δραστηριότητες και αποκλείει άλλες καθημερινές, όπως ψώνια τη μετάβαση προς την εργασία, την επιστροφή απ' αυτήν κ.λπ.

Οι **Mill** και **Morrison** (1992:9) ορίζουν ότι ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα που αναπτύσσεται όταν ο τουρίστες ταξιδεύουν ,και περιλαμβάνει οτιδήποτε σχετίζεται με την προετοιμασία και την πραγματοποίηση του ταξιδιού, την παραμονή την επιστροφή και τις αναμνήσεις μετά από αυτό. Ακόμα, περιλαμβάνει τις δραστηριότητες των ταξιδιωτών που γίνονται κατά την διάρκεια του ταξιδιού , τις αγορές που πραγματοποιούνται και τις αλληλεπιδράσεις οι οποίες συμβαίνουν μεταξύ ξένων και ντόπιων, καθώς και τις επιπτώσεις που προκύπτουν». Στον ορισμό αυτό, ενσωματώνονται τέσσερις φάσεις :της καταναλωτικής συμπεριφοράς προς την διενέργεια του ταξιδιού(π.χ. της συλλογής πληροφοριών, της συζήτησης με φίλους και συγγενείς και της διασφάλισης των αναγκαίων κατά την διάρκεια του ταξιδιού αγαθών και υπηρεσιών), της ταξιδιωτικής μετακίνησης προς και από τον τουριστικό προορισμό, των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στον προορισμό και της μετακαταναλωτικής συμπεριφοράς, όπως είναι η αναπαραγωγή φωτογραφιών και η συζήτηση των εμπειριών που αποκτήθηκαν από το ταξίδι.

Οι **McIntoch, Goeldner** και **Ritchie** (1995:10) ορίζουν τον τουρισμό ως «το σύνολο των φαινομένων και των σχέσεων που προκύπτουν μέσα από τις συναλλαγές με τους τουρίστες, τους προμηθευτές, τις κυβερνήσεις των τόπων φιλοξενίας και τις κοινότητες υποδοχής, κατά την διαδικασία προσέλκυσης και φιλοξενίας των τουριστών αυτών και των άλλων επισκεπτών». Στον ορισμό αυτό, προσδιορίζονται τέσσερα βασικά στοιχεία του τουρισμού, τα οποία είναι :οι τουρίστες, οι επιχειρήσεις που προσφέρουν σχετικές υπηρεσίες, οι κυβερνήσεις που ασκούν έλεγχο στην τουριστική δραστηριότητα και οι άνθρωποι, οι οποίοι ζουν στις περιοχές φιλοξενίας των τουριστών.²

Σύμφωνα με τον διεθνή οργανισμό που είναι υπεύθυνος για τον τουρισμό, τον **Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ)- World Tourism Organization (WTO)**:Ο τουρισμός ορίζεται « ως οι δραστηριότητες των προσώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τόπους εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος τους για όχι περισσότερο από ένα συνεχή χρόνο, για αναψυχή επαγγελματικούς και άλλους σκοπούς που δεν σχετίζονται με την άσκηση κάποιας δραστηριότητας αμειβόμενης στον τόπο επίσκεψης». Η χρήση αυτής της ευρείας έννοιας κάνει δυνατό τον προσδιορισμό του τουρισμού που διεξάγεται μεταξύ των διαφόρων χωρών και αυτού που πραγματοποιείται εντός των ορίων μιας χώρας. Ο 'τουρισμός' αναφέρεται σε όλες τις δραστηριότητες των επισκεπτών και περιλαμβάνει τόσο τους 'τουρίστες' (τους επισκέπτες που διανυκτερεύουν για μία τουλάχιστον βραδιά (overnight visitors)) όσο και τους 'επισκέπτες της ίδιας μέρας' (same-day visitors).

Γενικά αν ληφθούν υπόψη τα κοινά στοιχεία των διάφορων ορισμών που διαχρονικά έχουν προταθεί, κατά την άποψη μας, ο τουρισμός μπορεί να οριστεί ότι είναι «ένα πολυπρισματικό οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο συμβαίνει όταν τα άτομα αλλάζουν φυσικό περιβάλλον και ρυθμούς ζωής που τους ικανοποιούν ψυχοσωματικές ανάγκες και πνευματικές περιέργειες, μέσα από συνειδητή και αποκλειστικά για το σκοπό αυτό πρόσκαιρη μετακίνηση σε ξένο γεωγραφικό χώρο και παραμονή τους σ' αυτόν για χρονικό διάστημα μέχρι ένα έτος, όπου αναπτύσσονται συγκεκριμένες δραστηριότητες αναψυχής, διακοπών, επιχειρηματικές, θρησκευτικές κ.λπ.».

² Δημήτρης Γ. Λαγός, 2005

3. Χαρακτηριστικά και παράμετροι του τουρισμού

Ο τουρισμός, ως βασικός κοινωνικός και οικονομικός θεσμός, αποτελεί αντικείμενο εξειδικευμένης επιστημονικής δραστηριότητας με τα εξής χαρακτηριστικά (Θεοδωροπούλου 2006):

- Ø αφορά το σύνολο των κοινωνικών τάξεων,
- Ø είναι οργανωμένος, ώστε να έχει δική του υποδομή,
- Ø είναι αντικείμενο κρατικής παρέμβασης (κοινωνικός τουρισμός), χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι παύει να άφορα την ιδιωτική πρωτοβουλία,
- Ø είναι πολυσύνθετη δραστηριότητα,
- Ø είναι ουσιώδης αναπτυξιακός παράγοντας της οικονομίας,
- Ø συμβάλλει στην αγορά εργασίας και στην καταπολέμηση της ανεργίας,
- Ø έχει ευρύ κοινωνικό, ψυχολογικό περιεχόμενο και
- Ø προωθεί την διεθνή συνεργασία των λαών για ειρήνη.

Συνεπώς ο τουρισμός έχει αναπτυχθεί τόσο ώστε να αποτελεί μια μεγάλη κοινωνική και οικονομική δύναμη σε ολόκληρο τον κόσμο, δημιουργώντας τεράστια κυρίως οικονομικά οφέλη.

3.1 Παράμετροι τουριστικής ζήτησης και προσφοράς

Για την καλύτερη και πιο εμπειριστατωμένη ανάλυση του τουρισμού κρίνεται αναγκαίο να αναλυθούν οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα την ζήτηση και προσφορά του τουρισμού. Έτσι, κατά τους Κοκκώση και Τσάρτα οι παράμετροι που επηρεάζουν και καθορίζουν την τουριστική ζήτηση είναι οι κάτωθι (Κοκκώσης & Τσάρτας,2001):

§ Οι παγιωμένες τάσεις της ζήτησης διεθνώς. Η ζήτηση για οργανωμένο μαζικό τουρισμό διακοπών αποτελεί βασικό παράδειγμα αυτής της τάσης.

§ Τα κίνητρα των τουριστών, τα οποία ενεργοποιούν τα ταξίδια διαμορφώνοντας διαφορετικά πρότυπα τουριστικής ανάπτυξης

§ Η διαφήμιση , η οποία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα της ζήτησης του τουρισμού, αφού αποτελεί το μέσο προβολής μιας τουριστικής περιοχής

§ Η εφαρμογή ενός δυναμικού προγράμματος μάρκετινγκ στην τουριστική ανάπτυξη επηρεάζει θετικά την ζήτηση του τουρισμού

§ Η πολιτική των tour-operators, που αποτελούν ένα πολύ σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης τουρισμού.

§ Η γεωγραφική θέση της περιοχής υποδοχής τουριστών. Αν, για παράδειγμα η περιοχή βρίσκεται γεωγραφικά σε μια από τις παραδοσιακές αναπτυγμένες ζώνες τουρισμού, αυτό επηρεάζει την σύνθεση της ζήτησης συνήθως θετικά.

§ Η κρατική μέριμνα και η εφαρμογή πολιτικών που ενισχύουν την τουριστική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής τουριστών

§ Η συγκυρία στις χώρες υποδοχής τουριστών. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν οι οικονομικές και πολιτικές κρίσεις που μπορεί να αντιμετωπίζει μια τέτοια χώρα.

Αντίστοιχα οι παράμετροι που επηρεάζουν και καθορίζουν την τουριστική προσφορά τίθενται παρακάτω (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001):

§ Οι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της τουριστικής περιοχής, που αφορούν κυρίως παράγοντες όπως το περιβάλλον, το κλίμα, την χλωρίδα και πανίδα, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, τα ήθη-έθιμα και τις παραδόσεις.

§ Οι ανθρωπογενείς πόροι. Πρόκειται για πόρους που σχετίζονται με το δομημένο περιβάλλον, όπως π.χ. οι παραδοσιακοί οικισμοί, τα ιστορικά κέντρα πόλεων, τα ιστορικά μνημεία κ.λπ.

§ Οι υποδομές και υπηρεσίες, οι οποίες σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την διαμονή των τουριστών στην περιοχή: ξενοδοχεία, πρακτορεία, μεταφορικά μέσα, επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής, εγκαταστάσεις υγείας κ.λπ.

4.Επιπτώσεις τουριστικής δραστηριότητας

Η τουριστική ανάπτυξη επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις και αλλαγές στην οικονομία, στην κοινωνία, στον πολιτισμό και στο περιβάλλον των περιοχών που εμφανίζονται οι τουριστικές δράσεις.

4.1 Επιπτώσεις στον οικονομικό τομέα

Όσο αφορά την οικονομία ο τουρισμός αυξάνει την απασχόληση, αφού αποτελεί τομέα έντασης εργασίας, δημιουργώντας έτσι θέσεις απασχόλησης. Πρόβλημα αποτελεί ότι ο τουρισμός ενισχύει κυρίως την εποχιακή απασχόληση, συνήθως κατά την θερινή περίοδο. Εντούτοις η προσφορά τουριστικών υπηρεσιών δίνει την δυνατότητα, ιδιαίτερα σε αγροτικές περιοχές δημιουργίας ενός συμπληρωματικού και εναλλακτικού εισοδήματος για τους κατοίκους.

Πέρα από την αύξηση των εισοδημάτων, η ανάπτυξη του τουρισμού ενισχύει τις επενδύσεις και διευρύνει την παραγωγική βάση της τοπικής οικονομίας, με αποτέλεσμα να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής, αλλά και να ενισχυθεί η τοπική οικονομία, δημιουργώντας ευνοϊκές συνθήκες για τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη. Επιπλέον πρέπει να τονιστεί ότι ο τουρισμός αυξάνει τα φορολογικά έσοδα του κράτους, καθότι στις τουριστικές επιχειρήσεις απασχολείται μεγάλος αριθμός ατόμων, η πλειοψηφία των οποίων παρουσιάζουν ικανοποιητικά εισοδήματα. Συνακόλουθα τα άτομα αυτά αυξάνουν τις τουριστικές τους δαπάνες, προσκομίζοντας κέρδη για άλλους επαγγελματίες μη σχετιζόμενους με την αγορά το τουρισμού.

Παράλληλα, οι σημαντικές επενδύσεις που πραγματοποιούνται για την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα προκαλούν την ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με την δημιουργία πολλών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό χώρο, προσδίδοντας δυναμική και έντονη επιχειρηματικότητα αλλά και έσοδα από την φορολογία του κράτους. Κρίνεται επίσης σημαντικό να αναφερθεί ότι ο τουρισμός προκαλεί θετική επίδραση στο ισοζύγιο πληρωμών, λόγω των συναλλαγματικών εισροών που έρχονται στην χώρα που λειτουργεί ως τουριστικός προορισμός.

4.2 Επιπτώσεις στον κοινωνικό τομέα

Ο τουρισμός επηρεάζει άμεσα και την κοινωνία και τον πολιτισμό της, αφού προκαλεί αλλαγές στην κοινωνική δομή της τοπικής κοινωνίας, ιδιαίτερα στις νησιωτικές και ορεινές περιοχές, όπου διαμορφώνεται μια νέου τύπου αστικοποιημένη κοινωνική δομή, με τον τουρισμό να κυριαρχεί σε όλα τα επίπεδα (Τσάρτας, 1996).

Επίσης ο τουρισμός οδηγεί σε μία έντονη επαγγελματική και κοινωνική κινητικότητα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μεγάλο μέρος του πληθυσμού περιοχών, που λειτουργούν ως τουριστικοί προορισμοί, εγκαταλείπει το επάγγελμα που δραστηριοποιούνταν, και εντάσσεται στις υπηρεσίες του τουριστικού κλάδου. Μάλιστα η κινητικότητα αυτή είναι αρκετά εντονότερη στους νέους και στις γυναίκες, με αποτέλεσμα να εγκαταλείπονται παραδοσιακοί κλάδοι, όπως η γεωργία και η κτηνοτροφία στις περιοχές της υπαίθρου. Επιπρόσθετα κοινωνική επίπτωση του τουρισμού αποτελεί η δυνατότητα επικοινωνίας των ντόπιων με τους τουρίστες, με αποτέλεσμα την ανταλλαγή απόψεων, αλλά και την προβολή του τοπικού πολιτισμού, των εθίμων και των παραδόσεων και γενικότερα την καλύτερη επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ τους.

4.3 Επιπτώσεις στο περιβάλλον

Η τουριστική ανάπτυξη προκαλεί σοβαρές επιπτώσεις και στην ισορροπία του φυσικού περιβάλλοντος λόγω της ανάγκης επέκτασης της στο χώρο της υπαίθρου, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις των τουριστών. Μάλιστα οι επιπτώσεις αυτές είναι πολύ πιο έντονες σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές, όπως υδροβιότοπους, παραθαλάσσιες και ορεινές περιοχές. Συγκεκριμένα παρατηρούνται συγκρούσεις και διαφωνίες για της χρήσης γης, με την οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος, το οποίο απαιτείται να μείνει ανεπηρέαστο. Μάλιστα τίθεται έντονα το ζήτημα του προσδιορισμού της φέρουσας τουριστικής ικανότητας μια περιοχής, προκειμένου να αποτραπεί η περιβαλλοντική υποβάθμιση. Τα φαινόμενα αυτά έχουν παρατηρηθεί ιδίως τα τελευταία χρόνια με την μαζική μορφή που έχει πάρει ο τουρισμός. Χαρακτηριστικά φαινόμενα υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος από την τουριστική δραστηριότητα είναι: η απώλεια σημαντικών εκτάσεων της υπαίθρου, η καταστροφή βιότοπων, η αλλοίωση του τοπίου, η μείωση της βιοποικιλότητας, η ρύπανση των υδάτων, η αύξηση της ποσότητας των απορριμμάτων και αποβλήτων και το πρόβλημα της διαχείρισής τους κ.α. Ιδιαίτερα στις

παράκτιες περιοχές όπου ο τουρισμός παρουσιάζει πολλαπλάσια ένταση, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις είναι ακόμα μεγαλύτερες.

5. Διακρίσεις του τουρισμού

Διεθνώς, υπάρχουν οι εξής διακρίσεις του τουρισμού (WTO,1995:26):

Û Εγχώριος τουρισμός (domestic tourism), που αφορά τους κατοίκους μιας δεδομένης χώρας, οι οποίοι ταξιδεύουν μόνο εντός αυτής.

Û Εξερχόμενος τουρισμός (outbound tourism), που αφορά τους μόνιμους κατοίκους μια χώρας, οι οποίοι ταξιδεύουν σε άλλη χώρα

Û Εισερχόμενος τουρισμός (inbound tourism), που αφορά τους αλλοδαπούς, οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα

Û Διεθνής τουρισμός (international tourism), όπως ονομάζεται ο εξερχόμενος και ο εισερχόμενος τουρισμός.

Πέραν των ανωτέρω μορφών, υπάρχουν και οι ακόλουθες διακρίσεις:

Û Εσωτερικός τουρισμός (internal tourism), ο οποίος καλύπτει τόσο τον εγχώριο όσο και τον εισερχόμενο ή τον προς τα έσω τουρισμό.

Û Εθνικός τουρισμός (national tourism), ο οποίος καλύπτει τόσο των εγχώριο όσο και τον εξερχόμενο ή προς τα έξω τουρισμό.

6. Κατηγοριοποιήσεις του τουρισμού σε επιμέρους μορφές

Η τουριστική αγορά διαιρείται σε επιμέρους μορφές αγορών με βάση ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα (π.χ. την μαζικότητα των μετακινήσεων, το βασικό και ειδικό κίνητρο, τον χρόνο εμφάνισης της κάθε μορφής τουρισμού), που προσδιορίζουν την οργανωτική και λειτουργική δομή των τουριστών. Οι διάφορες μορφές τουρισμού σχετίζονται με τα κίνητρα και τις ανάγκες που οδηγούν τα άτομα να κάνουν τουρισμό. Γενικά οι άνθρωποι ταξιδεύουν για δυο λόγους. Είτε γιατί είναι υποχρεωμένοι να πάνε κάπου για επαγγελματικούς, θρησκευτικούς, φιλικούς, οικογενειακούς λόγους ή για λόγους υγείας, είτε γιατί επιθυμούν την αναψυχή, όπως να διασκεδάσουν, να ζήσουν την περιπέτεια, να αποδράσουν από την καθημερινότητα ή να ξεκουραστούν. Τα ταξίδια της πρώτης περίπτωσης έχουν τις ρίζες τους στην αρχαιότητα και εξακολουθούν μέχρι σήμερα να

πραγματοποιούνται σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα ταξίδια της δεύτερης περίπτωσης αποτελούν σημαντικό συστατικό στοιχείο του σύγχρονου πολιτισμού.

Ο τουρισμός κατηγοριοποιείται σε τρεις γενικές μορφές (Λαγός- Λιαργκόβας, 2003 :68-73):

▼ Τον μαζικό τουρισμό (mass tourism), που είναι και η παραδοσιακή αγορά διακοπών, η οποία περιλαμβάνει και το μεγαλύτερο τμήμα τουριστών. Αναζητούν στο ταξίδι τους κυρίως την ξεκούραση και την διασκέδαση, σε ηλιοτροπικούς κυρίως προορισμούς.

▼ Τον τουρισμό των ειδικών ενδιαφερόντων (special interest tourism), που σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού, οι οποίες διαμορφώνονται από τα κοινά ειδικά ενδιαφέροντα των ανθρώπων που τις προτιμούν (π.χ. λάτρεις των σπορ, φυσιολατρία, πολιτιστικά ενδιαφέροντα, αναζήτηση νέων συγκινήσεων).

▼ Τον εναλλακτικό τουρισμό (alternative tourism), που σχετίζεται με ένα πλήθος επιμέρους μορφών τουρισμού, όπου οι άνθρωποι αναζητούν διαφορετικό τρόπο διακοπών, ο οποίος συνδέεται με την προστασία της τοπικής κουλτούρας, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, την αναζήτηση νέων αξιών και τρόπων ζωής.

Επισημαίνεται ότι ο πλέον δόκιμος όρος που έχει καθιερωθεί και διεθνώς χρησιμοποιείται για την περιγραφή των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, είναι οι ειδικές μορφές τουρισμού (special interest tourism). Με τον όρο αυτό αναφερόμαστε σε κάθε μορφή τουρισμού, που η ανάπτυξή της συνδέεται με αμφίδρομη ενεργοποίηση της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς και με επίκεντρο τουλάχιστον ένα βασικό ή ειδικό κίνητρο.

Η παραπάνω τυποποίηση και κατηγοριοποίηση του τουρισμού σε διάφορες μορφές, μπορεί περαιτέρω να ομαδοποιηθεί και σε διάφορα «πλέγματα δραστηριοτήτων» με κοινά χαρακτηριστικά (Παρπαίρης, 1984:60-62, Weiler και Hall, 1992:199, Τσάρτας (1996(β) :135-165). Κάθε πλέγμα δραστηριοτήτων αποτελεί ένα θεματικό άξονα (π.χ. πολιτισμός-εκπαίδευση, περιβάλλον –φυσιολατρία-φυσική ζωή), που επιτρέπει στους φορείς της τουριστικής πολιτικής να αναπτύξουν προγράμματα αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης και να παράσχουν χρηματοδοτικά κίνητρα, που να κινητοποιούν την επιχειρηματική δραστηριότητα προς την επιθυμητή κατεύθυνση.

Η ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς σημαντικών εξελίξεων και αλλαγών που έχουν συντελεστεί τα τελευταία χρόνια σε διεθνές επίπεδο. Οι εξελίξεις και οι αλλαγές αυτές είναι οι ακόλουθες:

- Ø Αμφισβήτηση του μεταπολεμικού προτύπου τουριστικής ανάπτυξης
- Ø Αλλαγή στα κίνητρα για ταξίδι των σύγχρονων τουριστών
- Ø Η αύξηση της μέσης κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης
- Ø Η αύξηση του χρόνου των διακοπών
- Ø Η στροφή στο περιβάλλον και στην υγιεινή ζωή
- Ø Η αλλαγή στη χρήση των τουριστικών καταλυμάτων
- Ø Η αλλαγή στην τεχνολογία και στις κρατήσεις διακοπών

Η διαίρεση του τουρισμού σε μορφές εξαρτάται, κατά κύριο λόγο από τους συντελεστές της τουριστικής δραστηριότητας που είναι ο χρόνος, οι ανάγκες, τα κίνητρα, ο πληθυσμός, και απαντούν στα κλασικά ερωτήματα πότε, γιατί, ποιοι, τι, πώς και που κάνουν διακοπές οι τουρίστες

Ειδικότερα, οι συντελεστές της τουριστικής δραστηριότητας που προσδιορίζουν και το περιεχόμενο κάθε διακριτής μορφής τουρισμού είναι οι ακόλουθοι:

Ο χρόνος, που απαντά στο ερώτημα πότε μπορεί κανείς να κάνει διακοπές (π.χ. στο τέλος της εβδομάδας, ετήσιες διακοπές, χρόνος σύνταξης, χρόνος εργασίας κλπ). Με βάση αυτό το συντελεστή διακρίνονται διάφορες μορφές τουρισμού, όπως είναι ο τουρισμός τρίτης ηλικίας, κλπ.

Οι ανάγκες- κίνητρα (π.χ. φυσιολογικά, ψυχολογικά, πνευματικά, επιστημονικά, κοινωνικά, πολιτιστικά), που ωθούν τα άτομα στην πραγματοποίηση ταξιδιών και απαντούν στο ερώτημα γιατί κάποιος κάνει τουρισμό. Με βάση αυτό το συντελεστή, διακρίνονται διάφορες μορφές τουρισμού, όπως είναι ο πολιτιστικός τουρισμός, ο κοινωνικός τουρισμός, ο επαγγελματικός τουρισμός κλπ.

Ο πληθυσμός, που απαντά στο ερώτημα ποιοι λαμβάνουν μέρος στην τουριστική δραστηριότητα (αγροτικός-αστικός πληθυσμός, εισοδηματική τάξη συμμετεχόντων, ηλικιακή συγκρότηση και τύπος προέλευσης τουριστών). Με βάση αυτόν τον συντελεστή, διακρίνονται διάφορες μορφές τουρισμού, όπως είναι ο αγροτουρισμός, ο αστικός τουρισμός κτλ.

Οι δραστηριότητες με τις οποίες κατά κύριο λόγο ασχολούνται τα άτομα κατά την διάρκεια των διακοπών (θαλάσσια σπορ, σπορ βουνού, διασκέδαση, ανάπαυση, πολιτιστικές ασχολίες, περιηγήσεις, επαγγελματικές δραστηριότητες κλπ.), που απαντούν στο ερώτημα τι είδους δραστηριότητα προτιμούν οι τουρίστες. Με βάση αυτόν τον συντελεστή, διακρίνουμε διάφορες μορφές τουρισμού, όπως είναι ο περιηγητικός τουρισμός, ο θεματικός τουρισμός, ο θαλάσσιος τουρισμός, ο τουρισμός υγείας και φυσικής ζωής, ο συνεδριακός τουρισμός κλπ.

Οι μορφές της τουριστικής δραστηριότητας που απαντούν στο ερώτημα πώς μετακινούνται οι τουρίστες. Με βάση αυτό το συντελεστή, διακρίνουμε διάφορες μορφές τουρισμού, όπως ο οργανωμένος μαζικός τουρισμός, κλπ.

Ο χώρος που αναπτύσσεται η τουριστική δραστηριότητα και απαντά στο ερώτημα που βρίσκονται χωροθετημένες οι εγκαταστάσεις του τουρισμού, η ειδική τουριστική υποδομή και η τουριστική ανωδομή. Με βάση αυτόν τον συντελεστή, διακρίνονται διάφορες μορφές τουρισμού όπως είναι ο παράκτιος, ο ορεινός και ο τουρισμός της υπαίθρου.

Οι παραπάνω διαιρέσεις της τουριστικής δραστηριότητας συνδέονται οργανικά και λειτουργικά με την χρηματική δαπάνη (καταναλωτική ή επενδυτική), η οποία είναι αναγκαία προϋπόθεση για την πραγματοποίησή της. Οι δαπάνες γενικά διακρίνονται σε κρατικές επενδύσεις (μέσα μεταφοράς, υποδομές, δίκτυα εξυπηρέτησεων), σε κρατικές επιχορηγήσεις (κίνητρα, επιδοτήσεις, δάνεια κλπ) και σε χρηματοδοτήσεις από εγχώριους ή αλλοδαπούς τραπεζικούς οργανισμούς ή άλλους χρηματοδοτικούς φορείς της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Γενικά υποστηρίζεται ότι οι εννοιολογικές οριοθετήσεις των διάφορων μορφών τουρισμού καθορίζονται από τέσσερις βασικούς παράγοντες (Tsartas , 1997:155-156):

- ο Το βασικό κίνητρο ή την ομάδα κινήτρων που οδηγούν τον τουρίστα στο ταξίδι
- ο Το τύπο και τα χαρακτηριστικά του ταξιδιού
- ο Το χρόνο εμφάνισης της κάθε μορφής ταξιδιού
- ο Τις επιπτώσεις που έχει η κάθε μορφή τουρισμού στην τοπική ανάπτυξη.

7. Βασικές Ειδικές και Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Εναλλακτικός τουρισμός - είναι μια καινούρια φιλοσοφία στον τομέα του τουρισμού και περιλαμβάνει όλες τις μορφές τουρισμού, οι οποίες προσελκύουν τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα. Παρουσιάζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- προστασία του φυσικού περιβάλλοντος
- αποφυγή των κλασσικών τουριστικών προσφορών
- διατήρηση των οικοσυστημάτων
- αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τα πολιτιστικά μνημεία ^[1]
- στήριξη αγροτικών περιοχών και τέλος
- επίλυση του προβλήματος του εποχιακού τουρισμού

Ιαματικός τουρισμός(SPA) - συνδέεται με επισκέψεις σε τουριστικούς χώρους για τη θεραπεία διαφόρων ασθενειών (π.χ. τη θεραπεία άγχους, τη ψυχοθεραπεία, τη φυσιοθεραπεία, τη χαλάρωση, τη διατροφή, την ομορφιά, κλπ.), καθώς και για ξεκούραση και αναζωογόνηση του σώματος και της ψυχής.

Αθλητικός τουρισμός αναψυχής - συνδέεται με όλες τις μορφές ενεργητικής και παθητικής συμμετοχής σε αθλητικές εκδηλώσεις. Η συμμετοχή μπορεί να είναι τυχαία ή και οργανωμένη, μπορεί να πραγματοποιείται για επιχειρηματικούς σκοπούς ή και για άλλους λόγους. Χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

- ενεργή συμμετοχή σε αθλητικές εκδηλώσεις ή διαγωνισμούς, όπως το γκολφ, τένις, ποδόσφαιρο, μπάσκετ, κωπηλασία κλπ.
- παρακολούθηση των ευρωπαϊκών και παγκοσμίων κυπέλλων και πρωταθλημάτων, Ολυμπιακών Αγώνων και τα μεγάλα διεθνή τουρνουά.

Αγροτουρισμός - αναπτύσσεται, όπως υποδηλώνει το όνομα του κυρίως σε αγροτικές περιοχές της χώρας και σχετίζεται με κοινωνικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές αξίες της περιοχής.

Θρησκευτικός τουρισμός - συνδέεται με την επίσκεψη στα βυζαντινά μνημεία, μνημεία εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής, εκκλησίες και μοναστήρια.

Θαλάσσιος τουρισμός - περιλαμβάνει ένα εύρος δραστηριοτήτων με επίκεντρο τη θάλασσα(ναύλωση σκαφών, δημοφιλή ταξίδια με κρουαζιέρες κ.τ.λ.).

Εικόνα 1 Θαλάσσιος τουρισμός

Πολιτιστικός τουρισμός - ιδανική μορφή τουρισμού για όσους επιθυμούν να ανακαλύψουν και να μάθουν για την κουλτούρα και τον πολιτισμό διαφόρων περιοχών, να λαμβάνουν ενεργά μέρος σε σεμινάρια και εργαστήρια, καθώς και γνώση της παραδοσιακής

τέχνης - βυζαντινή ζωγραφική, φωτογραφία, κεραμική, γλυπτά, τοιχογραφίες, μουσικά όργανα, κλπ.

Εκπαιδευτικός τουρισμός – απευθύνεται κυρίως στους νέους. Βασικός σκοπός είναι εκμάθηση (επαγγελματική κατάρτιση του ταξιδιώτη , απόκτηση ειδικών γνώσεων, απόκτηση νέων εμπειριών).

Συνεδριακός τουρισμός- τουριστικός προορισμός, άμεσα συνδεδεμένος με την οργάνωση και συμμετοχή σε συνέδρια, σεμινάρια και εκθέσεις. Τα τελευταία χρόνια, ο συνεδριακός τουρισμός αναπτύσσεται με ραγδαίους ρυθμούς και αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα της τουριστικής αγοράς σε διεθνές επίπεδο.

Εικόνα 2 Συνεδριακός τουρισμός

Οικοτουρισμός - μια μορφή τουρισμού που έχει αναπτυχθεί χρησιμοποιώντας τους πόρους του περιβάλλοντος: βουνά, λίμνες, λιμνοθάλασσες, κοιλάδες, σπηλιές, πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Συνοπτικά είναι περιοχές που προκαλούν υψηλό γεωλογικό ενδιαφέρον.

Ιατρικός τουρισμός - μια κατεύθυνση του τουρισμού, στόχος της οποίας είναι η οργάνωση μίας οικονομικά ανταγωνιστικής ιατρικής φροντίδας του ασθενούς στο εξωτερικό.

Μεταλλευτικός/γεωλογικός τουρισμός - μια μορφή μεταλλευτικής ή γεωλογικής περιήγησης σε περιοχές με παρόν αλλά και παρελθόν στη μεταλλευτική δραστηριότητα.

8. Ταξινόμηση των ταξιδιωτών

Στην τουριστική βιβλιογραφία δεν υπάρχει ομοφωνία για την ταξινόμηση των ταξιδιωτών και κατά συνέπεια των τουριστών. Οι μελετητές χρησιμοποιούν μεταβλητές ευρείας έκτασης για την ταξινόμηση τους σε κατηγορίες. Οι μεταβλητές αυτές έχουν σχέση με τους σκοπούς και τα κίνητρα των ατόμων, τις μορφές οργάνωσης- συμμετοχής, τα σχήματα συμπεριφοράς και την κοινωνικοοικονομική θέση (status) των ατόμων, το χώρο-χρόνο εκδήλωσης των τουριστικών δραστηριοτήτων, τα μέσα μετακίνησης, το φύλο, την ηλικία κ.λπ.

Στο διάγραμμα 7.1 παρουσιάζεται το διεθνές σύστημα ταξινόμησης των ταξιδιωτών (travelers), στο οποίο περιλαμβάνεται και ο τουρίστας (tourist) ως επιμέρους διακριτή υποκατηγορία των επισκεπτών (visitors). Η εννοιολογική αυτή διασάφηση υιοθετήθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO, 1991:4) και πλέον διεθνώς αποδεκτή. Επίσης, έχει εγκριθεί από τον ΟΗΕ (1993) και έχει υιοθετηθεί από τον ΟΟΣΑ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή- Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat, 1998:6).

Ταξιδιώτης (traveler) είναι κάθε άτομο που πραγματοποιεί ένα ταξίδι για οποιοδήποτε σκοπό, εκτός από το να εργαστεί, μεταξύ δύο ή περισσότερων γεωγραφικών τόπων (προορισμών), είτε αυτοί είναι στο εσωτερικό της χώρας διαμονής του (εγχώριος ταξιδιώτης) είτε στην αλλοδαπή (διεθνής ταξιδιώτης).

Επισκέπτης (visitor), είναι κάθε άτομο που μετακινείται σ ένα άλλο γεωγραφικό τόπο απ' αυτόν που κατοικεί μόνιμα, για οποιονδήποτε σκοπό, εκτός από τον να εργαστεί, και για χρονικό διάστημα μικρότερο των 12 συνεχών μηνών.

Ο όρος «επισκέπτης» περιλαμβάνει δύο ξεχωριστούς τύπους ταξιδιώτη, του «τουρίστα» και του «εκδρομέα».

1. **«Τουρίστας»** (tourist) είναι ο προσωρινός επισκέπτης που μένει τουλάχιστον 24 ώρες σε συλλογικό ή ιδιωτικό κατάλυμα στη χώρα που επισκέπτεται και οι σκοποί της επίσκεψής του μπορεί να είναι:

- Η αναψυχή και οι διακοπές (ψυχαγωγία, πολιτισμός, ερασιτεχνική άθληση, υγεία-φυσική ζωή, επισκέψεις σε συγγενείς ή φίλους κ.τ.λ.).

- Η επαγγελματική και επιχειρηματική δραστηριότητα (αποστολές, συναντήσεις, συνέδρια, εμπορικές δοσοληψίες, ταξίδια κινήτρων, κ.τ.λ.).
- Άλλες δραστηριότητες (σπουδές, υγεία- θεραπεία, θρησκεία, προσωρινή παραμονή, κτλ)

Στην έννοια του τουρίστα περιλαμβάνονται οι ακόλουθες κατηγορίες:

Αλλοδαποί τουρίστες- μη μόνιμοι κάτοικοι (foreigners-non nationals), που είναι τα άτομα τα οποία επισκέπτονται μια χώρα διαφορετική από την δική τους για τουλάχιστον 24 ώρες και παραμένουν μέχρι ένα έτος.

Υπήκοοι κάτοικοι εξωτερικού (nationals residing abroad), που είναι τα άτομα τα οποία μένουν μόνιμα στο εξωτερικό (μακροχρόνιοι μετανάστες) και επισκέπτονται και διαμένουν στην χώρα καταγωγής τους για τουλάχιστον 24 ώρες.

Μέλη πληρωμάτων αλλοδαπών πλοίων ή αεροσκαφών –μη μόνιμοι κάτοικοι (crew members- non residents), που είναι τα άτομα τα οποία διακόπτουν προσωρινά το ταξίδι τους για ανεφοδιασμό και διαμένουν στην χώρα που επισκέπτονται για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 24 ωρών και πραγματοποιούν μια τουλάχιστον διανυκτέρευση , χρησιμοποιώντας για την διαμονή τους τα καταλύματα της χώρας υποδοχής.

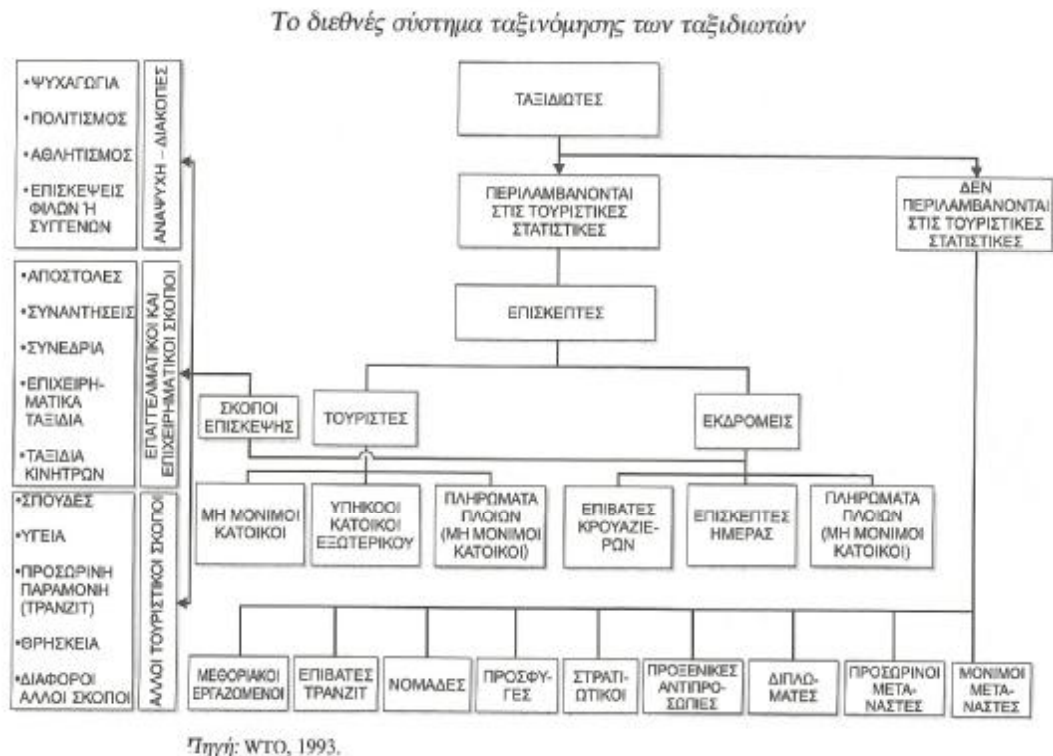
2. **«Εκδρομέας» ή επισκέπτης της ίδιας μέρας** (excursionist, same-day visitor), που είναι ο προσωρινός επισκέπτης που μένει λιγότερο από 24 ώρες σε έναν τόπο που επισκέπτεται και δεν διανυκτερεύει σε συλλογικό ή ατομικό κατάλυμα.

Επιβάτες κρουαζιερόπλοιων (cruise passengers), που είναι τα άτομα τα οποία ταξιδεύουν μια ή περισσότερες ημέρες και διανυκτερεύουν σε πλοία (συμπεριλαμβανομένων και των πληρωμάτων).

Ημερήσιοι εκδρομείς ή επισκέπτες ημέρας (same-day visitors), που είναι τα άτομα τα οποία αναχωρούν εντός 24 ωρών από την χώρα που επισκέπτονται, χωρίς να πραγματοποιούν διανυκτέρευση.

Μέλη πληρωμάτων πλοίων (crews), που είναι τα άτομα τα οποία δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι της χώρας, αλλά επισκέπτονται και μένουν σ' αυτήν ολόκληρη την ημέρα και πραγματοποιούν τις διανυκτερεύσεις τους εντός των πλοίων.

Διασυνοριακοί αγοραστές (border shopper), που είναι τα άτομα τα οποία επισκέπτονται διασυνοριακές περιοχές, εκτός από το να εργαστούν, για να πραγματοποιήσουν αγορές (π.χ. τρόφιμα ,ποτά κτλ.).

Διάγραμμα 1

Η διάκριση μεταξύ τουριστών και εκδρομέων είναι σημαντική στην τουριστική επιστήμη, δεδομένου ότι οι ημερήσιοι εκδρομείς χρησιμοποιούν τα εστιατόρια, τα μπαρ, κάποια καταστήματα, την τοπική συγκοινωνία και ίσως κάποιες δραστηριότητες σχετικά με την διασκέδαση και την ψυχαγωγία, αλλά όχι την ολονύχτια διαμονή σε κατάλυμα ή κάποιες άλλες υπηρεσίες. Όλα αυτά συμβάλλουν στην τουριστική κατανάλωση.

Ωστόσο υπάρχουν και κάποιες κύριες κατηγορίες ταξιδιωτών, όπως είναι οι διασυνοριακοί εργαζόμενοι (border workers), οι νομάδες (nomads), οι προσωρινοί επιβάτες (transit passengers), οι πρόσφυγες (refugees), τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων (members of the armed forces), οι διπλωμάτες (diplomats), οι προσωρινοί μετανάστες (temporary immigrants), και οι μόνιμοι μετανάστες (permanent immigrants), που δεν συμπεριλαμβάνονται ούτε στην κατηγορία των τουριστών, ούτε των εκδρομέων. Παρ' όλα αυτά, οι ξένοι αυτοί πολίτες που μπορεί να μένουν σε μια χώρα για αρκετούς μήνες ή χρόνια και να έχουν μαζί τους και την οικογένεια, αποτελούν σημαντική κατηγορία «εν δυνάμει» τουριστών, οι οποίοι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες που τους παρέχονται. Για τις

αναπτυσσόμενες χώρες, οι ξένοι αυτοί κάτοικοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν μέρος του ελεύθερου χρόνου τους για διακοπές στο εσωτερικό της χώρας και να συμβάλλουν στην τουριστική της ανάπτυξη.³

³ Δημήτριος Γ. Λαγός, 2005

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

1. Ισοζύγιο (*statement of financial position*)

Το ισοζύγιο είναι ένας πίνακας στον οποίο μεταφέρονται και καταχωρούνται πληροφοριακά στοιχεία από τους λογαριασμούς. Σκοπός της κατάρτισης του είναι σε πρώτη φάση, να εξασφαλίσει την ισότητα χρεώσεων-πιστώσεων κατά την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων και ο έλεγχος της ορθότητας μεταφοράς των στοιχείων από το ημερολόγιο στους σχετικούς λογαριασμούς.

Στον τίτλο του ισοζυγίου πρέπει να αναγράφονται:

- α) Η επωνυμία της επιχείρησης
- β) Το είδος του ισοζυγίου
- γ) Η ημερομηνία στην οποία αναφέρονται οι σχετικές πληροφορίες του

Είδη ισοζυγίων ανάλογα με τους λογαριασμούς που αναφέρονται:

- Ισοζύγιο λογαριασμών γενικού καθολικού
- Ισοζύγιο λογαριασμών αναλυτικού καθολικού

Είδη ισοζυγίων ανάλογα με το περιεχόμενό τους:

- Πλήρη ισοζύγια
- Ισοζύγια ποσών
- Ισοζύγια υπολοίπων

Είδη ισοζυγίων ανάλογα με το χρόνο κατάρτισης τους:

- Προσωρινά ισοζύγια
- Προσαρμοσμένα ισοζύγια
- Οριστικά ισοζύγια

1.1 Ισοζύγιο λογαριασμών γενικού καθολικού

Για να υπάρχει έλεγχος στις μεταφορές από το ημερολόγιο στους λογαριασμούς του Γενικού Καθολικού χρειάζεται να υπολογιστούν τα αθροίσματα όλων των λογαριασμών του Γενικού Καθολικού. Γι' αυτόν τον υπολογισμό συντάσσουμε ειδικό πίνακα ο οποίος ονομάζεται Ισοζύγιο των λογαριασμών του Γενικού Καθολικού.

Το **ισοζύγιο λογαριασμών γενικού καθολικού** είναι ένας πίνακας, στον οποίο αναγράφονται όλοι οι λογαριασμοί (και οι τυχόν εξισωμένοι) του γενικού καθολικού με τα αθροίσματα της χρεώσής τους, της πίστωσης τους και με τα υπόλοιπά τους.

Το ισοζύγιο έχει την εξής μορφή:

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΟΥ		...(ημερομηνία)...				
α/α	ΣΓΚ	Τίτλος λογαριασμού	Αθροίσματα		Υπόλοιπα	
			Χρέωσης	Πίστωσης	Χρεωστικά	Πιστωτικά
①	②	③	④	⑤	⑥	⑦

Πίνακας 1

Η συμπλήρωση του ισοζυγίου είναι εύκολη και δε χρειάζονται περισσότερες εξηγήσεις.

Μετά τη συμπλήρωση του ισοζυγίου με όλους τους λογαριασμούς του Γενικού Καθολικού αθροίζουμε τα ποσά στις στήλες της χρέωσης, της πίστωσης, των χρεωστικών και των πιστωτικών υπολοίπων του (στήλες 4, 5, 6, 7). Τότε θα πρέπει το άθροισμα των ποσών των χρεώσεων των λογαριασμών του Ισοζυγίου (ΑΧΙ) να είναι ίσο με το άθροισμα των ποσών των πιστώσεων του Ισοζυγίου (ΑΠΙ), δηλαδή:

$$ΑΧΙ = ΑΠΙ$$

Και, επειδή όλα τα ποσά που έχουν καταχωρηθεί στους λογαριασμούς έχουν μεταφερθεί από το ημερολόγιο, όπου γνωρίζουμε ότι ισχύει:

$$ΑΧΗ = ΑΠΗ,$$

θα έχουμε τη γενική ισότητα:

$$\mathbf{AXH = AΠH = AXI = AΠI}$$

Ακόμα, επειδή το άθροισμα των χρεώσεων είναι ίσο με το άθροισμα των πιστώσεων, συνεπάγεται ότι θα είναι ίσα και τα αθροίσματα των χρεωστικών και των πιστωτικών υπολοίπων (στήλες 6, 7). Δηλαδή:

$$\mathbf{A.X.u.I = A.Π.u.I}$$

Τα ισοζύγια, εκτός από τη δυνατότητα ελέγχου, δίνουν και την εικόνα των περιουσιακών στοιχείων, όπως αυτά έχουν διαμορφωθεί και είναι απαραίτητα στη διοίκηση για τη λήψη αποφάσεων.

Συνήθως συντάσσονται στο τέλος κάθε μήνα. Όταν περιλαμβάνουν την κίνηση λογαριασμών μόνο τον μήνα, λέγονται **ισοζύγια περιόδου**, ενώ, όταν περιλαμβάνουν συνολική κίνηση μέχρι το μήνα που συντάσσονται, ονομάζονται **ανακεφαλαιωτικά ισοζύγια**.

1.2 Ισοζύγιο λογαριασμών αναλυτικού καθολικού

Η παράλληλη λειτουργία του γενικού και των αναλυτικών του λογαριασμών συνεπάγεται ότι:

- το σύνολο των αθροισμάτων των χρεώσεων των αναλυτικών λογαριασμών είναι ίσο με το άθροισμα της χρέωσης του γενικού τους λογαριασμού.
- το σύνολο των αθροισμάτων των πιστώσεων των αναλυτικών λογαριασμών είναι ίσο με το άθροισμα της πίστωσης του γενικού τους λογαριασμού, και επομένως
- το σύνολο των υπόλοιπων των αναλυτικών λογαριασμών είναι ίσο με το υπόλοιπο του γενικού τους λογαριασμού

Για την επαλήθευση των παραπάνω συμφωνιών ανάμεσα στους αναλυτικούς λογαριασμούς και στους γενικούς αλλά και για την παροχή πολύτιμων πληροφοριών στη διοίκηση της επιχείρησης, συντάσσονται τα ισοζύγια των αναλυτικών καθολικών ή, όπως αλλιώς λέγονται, καταστάσεις συμφωνίας των αναλυτικών καθολικών.

Ισοζύγιο λογαριασμών Αναλυτικού Καθολικού είναι ένα πίνακας στον οποίο αναγράφονται όλοι οι αναλυτικοί λογαριασμοί (και οι τυχόν εξισωμένοι) του γενικού λογαριασμού με τα αθροίσματα της χρέωσής τους, της πίστωσής τους και τα υπόλοιπά τους.

Το ισοζύγιο αυτό έχει την εξής μορφή:

α/α	ΣΑΚ	Τίτλος λογαριασμού	Αθροίσματα		Υπόλοιπα	
			Χρέωσης	Πίστωσης	Χρεωστικά	Πιστωτικά
		ΣΥΝΟΛΑ				

Πίνακας 2

2.Ισοζύγιο Κεφαλαίων (*capital account*)

Το ισοζύγιο κεφαλαίων αντιπροσωπεύει την καθαρή ροή περιουσιακών στοιχείων που μεταβιβάζονται μονομερώς προς μία χώρα. Γενικά για το ισοζύγιο κεφαλαίων το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών πρέπει να είναι μηδέν σε κάθε περίοδο.

Δηλαδή:

$$ITT + IK + IXΣ = 0$$

όπου:

ITT= ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

IK = ισοζύγιο κεφαλαίων

IXΣ = ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Αυτό ισχύει διότι κάθε διεθνής συναλλαγή αντιπροσωπεύει μια ανταλλαγή αγαθών, υπηρεσιών ή περιουσιακών στοιχείων μεταξύ των χωρών και πάντοτε τα δύο μέρη της ανταλλαγής αντισταθμίζονται.

3. Ισοζύγιο Πληρωμών (*balance of payments*)

Στο ισοζύγιο πληρωμών, αποτυπώνεται η καθαρή αύξηση / μείωση (εγχώρια μείον ξένα) των συναλλαγματικών διαθεσίμων μιας χώρας. Μια χώρα που αυξάνει τα καθαρά συναλλαγματικά της διαθέσιμα κατά τη διάρκεια του χρόνου, έχει συναλλαγματικό πλεόνασμα, ενώ μια χώρα που μειώνει τα καθαρά συναλλαγματικά της διαθέσιμα, έχει συναλλαγματικό έλλειμμα.

Το ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών ή απλούστερα ισοζύγιο πληρωμών αφορά τον ειδικό λογαριασμό στον οποίο καταγράφονται το ύψος και η εξελικτική πορεία όλων των οικονομικών συναλλαγών που διατηρεί μια χώρα με άλλες χώρες του κόσμου. Σε αυτό το ισοζύγιο καταγράφεται η εισροή και εκροή κεφαλαίων(εισπράξεων και πληρωμών σε συνάλλαγμα) από και προς την εν λόγω χώρα κατά τη διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου (συνήθως ενός έτους). Για αυτό το λόγο χρησιμοποιείται και ως δείκτης της ζήτησης και προσφοράς του νομίσματος της εν λόγω χώρας. Το ισοζύγιο πληρωμών έχει ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία μιας χώρας καθώς κάθε μια συναλλαγή που αυτό περιλαμβάνει επηρεάζει τη διαμόρφωση μεγεθών όπως του εθνικού εισοδήματος και της εθνικής δαπάνης ενώ παράλληλα απεικονίζει τη διεθνή οικονομική θέση της συγκεκριμένης χώρας.

Στο ισοζύγιο πληρωμών περιλαμβάνονται οι εξής κατηγορίες:

1. Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών
2. Εμπορικό Ισοζύγιο (εξαγωγές καυσίμων, πλοίων, εισπράξεις από πώληση λοιπών εμπορευμάτων/παγίων - εισαγωγές καυσίμων, πλοίων, εισπράξεις από πώληση λοιπών εμπορευμάτων/παγίων)
3. Ισοζύγιο Υπηρεσιών (Εισπράξεις από ταξιδιωτικό, μεταφορές και λοιπές υπηρεσίες - Πληρωμές από ταξιδιωτικό, μεταφορές και λοιπές υπηρεσίες)
4. Ισοζύγιο Εισοδημάτων (Εισπράξεις από αμοιβές, μισθοί, τόκους, μερίσματα, κέρδη -Πληρωμές αμοιβών, μισθών, τόκους μερίσματα, κέρδη)

5. Ισοζύγιο Τρεχουσών Μεταβιβάσεων (Εισπράξεις Γενικής Κυβέρνησης (π.χ. μεταβιβάσεις Ε.Ε.) και Λοιπών Τομέων (π.χ. μεταναστευτικά εμβάσματα) - Πληρωμές Γενικής Κυβέρνησης]
6. Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων. Περιλαμβάνει κεφαλαιακές μεταβιβάσεις (εισπράξεις - πληρωμές) Γενικής Κυβέρνησης και Λοιπών Τομέων.
7. Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών
8. Άμεσες Επενδύσεις (Κατοίκων στο εξωτερικό (π.χ. ίδρυση επιχείρησης από Έλληνα υπήκοο στην Αίγυπτο)- Μη κατοίκων στην Ελλάδα (π.χ. ίδρυση νέας επιχείρησης από αλλοδαπό υπήκοο))
9. Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου (Απαιτήσεις - Υποχρεώσεις π.χ. αγορά ομολόγων Ε.Δ. από αλλοδαπό υπήκοο = υποχρέωση)
10. Λοιπές Επενδύσεις (Απαιτήσεις - Υποχρεώσεις, όπου εντάσσονται και τα δάνεια της Γενικής Κυβέρνησης)
11. Μεταβολή Συναλλαγματικών Διαθεσίμων (Μείωση - Αύξηση)
12. Τακτοποιητέα Στοιχεία (των προηγούμενων κατηγοριών - το άθροισμά τους πρέπει να είναι 0)

Οι βασικές κατηγορίες συναλλαγών που περιέχει το ισοζύγιο πληρωμών είναι αυτές των αγαθών, των υπηρεσιών, των πρωτογενών εισοδημάτων, των δευτερογενών εισοδημάτων (πρώην τρεχουσών μεταβιβάσεων), των κεφαλαίων (πρώην μεταβιβάσεων κεφαλαίου) και των
 χρηματοοικονομικών συναλλαγών.

Το άθροισμα των ισοζυγίων (εισπράξεις μείον πληρωμές) των αγαθών, των υπηρεσιών, των πρωτογενών εισοδημάτων και των δευτερογενών εισοδημάτων είναι ο λογαριασμός του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών**, του οποίου το υπόλοιπο, εάν είναι θετικό, αντανακλά την καθαρή επένδυση της χώρας στο εξωτερικό, ενώ, εάν είναι αρνητικό, αντανακλά την καθαρή
 επένδυση στη χώρα από το εξωτερικό.

Το μέγεθος του υπολοίπου του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών μαζί με το Ισοζύγιο Κεφαλαίων θα πρέπει να ισούται με το μέγεθος του υπολοίπου του ισοζυγίου
 χρηματοοικονομικών συναλλαγών.
 Αυτό, όμως, στην πραγματικότητα δεν συμβαίνει διότι η καταγραφή των συναλλαγών του ισοζυγίου πληρωμών δεν είναι, αφενός, πλήρης και, αφετέρου, ακριβής και για τον λόγο

αυτόν υπάρχει και ο λογαριασμός 'τακτοποιητέα στοιχεία' με τον οποίο πάντοτε εξισώνονται τα δύο παραπάνω ισοζύγια.

3.1.Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (current account balance)

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ισούται με τη διαφορά των εσόδων που προέρχονται από το εξωτερικό για αγαθά και υπηρεσίες (περιλαμβανομένων των υπηρεσιών των παραγωγικών συντελεστών) που παράγονται σήμερα, μείον τις αντίστοιχες πληρωμές που γίνονται σε ξένους από την εγχώρια οικονομία. Εάν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι θετικό τότε η χώρα παρουσιάζει πλεόνασμα, ενώ εάν είναι αρνητικό, έλλειμμα. Γενικά για το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών Το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών πρέπει να είναι μηδέν σε κάθε περίοδο.

Δηλαδή:

όπου:

ITT = ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

IK = ισοζύγιο κεφαλαίων

IXΣ = ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Αυτό ισχύει διότι κάθε διεθνής συναλλαγή αντιπροσωπεύει μια ανταλλαγή αγαθών, υπηρεσιών ή περιουσιακών στοιχείων μεταξύ των χωρών και πάντοτε τα δύο μέρη της ανταλλαγής αντισταθμίζονται.

Παράδειγμα:

Έστω ότι ένας Αμερικάνος αγοράζει μια βρετανική μπλούζα για 50\$. Αυτή η συναλλαγή αποτελεί εισαγωγή αγαθών για τις ΗΠΑ και, κατά συνέπεια, μειώνει το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους κατά 50\$. Ωστόσο, ο Βρετανός εξαγωγέας που πούλησε την μπλούζα έχει τώρα 50\$. Αυτά τα χρήματα μπορεί να τα χρησιμοποιήσει για να αντισταθμίσει το αποτέλεσμα της αγοράς της μπλούζας στο άθροισμα των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών, κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών με πολλούς τρόπους:

1) Ο Βρετανός μπορεί να χρησιμοποιήσει τα 50\$ για την αγορά ενός αμερικάνικου

τηλεφώνου. Αυτή η αγορά αποτελεί εξαγωγή αξίας 50\$ για τις ΗΠΑ. Η εξαγωγή του τηλεφώνου και η αρχική εισαγωγή της μπλούζας από τις ΗΠΑ, έχουν ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει καθαρή μεταβολή του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Το ισοζύγιο κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών δεν έχει μεταβληθεί, αφού δεν υπάρχει πώληση περιουσιακών στοιχείων, συνεπώς, το άθροισμα των ισοζυγίων παραμένει σταθερό.

2) Ο Βρετανός μπορεί να χρησιμοποιήσει τα 50\$ για την αγορά ενός αμερικάνικου περιουσιακού στοιχείου, έστω ενός ομολόγου μιας αμερικάνικης επιχείρησης. Η αγορά αυτού του ομολόγου συνιστά χρηματοοικονομική εισροή για τις ΗΠΑ.

Η αύξηση του ισοζυγίου κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών κατά 50\$ αντισταθμίζει τη μείωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τους κατά 50\$, λόγω της αρχικής εισαγωγής της μπλούζας. Πάλι, το άθροισμα των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών, δεν επηρεάζεται από τις δύο συναλλαγές.

3) Ο Αμερικάνος μπορεί να ν' αποφασίσει να πάει στην τράπεζα του και να ανταλλάξει τα δολάρια του με βρετανικές λίρες. Εάν η τράπεζα πουλήσει αυτά τα δολάρια σ' έναν άλλο Βρετανό για να πραγματοποιήσει μια εισαγωγή από τις ΗΠΑ ή να αγοράσει αμερικανικά περιουσιακά στοιχεία ή αν αγοράσει αμερικανικά περιουσιακά στοιχεία η ίδια, επαναλαμβάνεται μια από τις δύο προηγούμενες περιπτώσεις.

3.1.1.Ισοζύγιο Υπηρεσιών

Στο ισοζύγιο υπηρεσιών καταγράφονται οι χρηματικές ροές (εισπράξεις και πληρωμές) που προκύπτουν από συναλλαγές κατοίκων Ελλάδος με μη κατοίκους, με αντικείμενο τη μεταξύ τους παροχή υπηρεσιών. Το ισοζύγιο υπηρεσιών καταγράφει όλες τις επί μέρους κατηγορίες υπηρεσιών, όπως αυτές ορίζονται στο εγχειρίδιο *Manual on statistics of international trade in services, 2010*, του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

Οι στατιστικές πληροφορίες για όλες κατηγορίες υπηρεσιών, εκτός από τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες, αναγγέλλονται στην Τράπεζα της Ελλάδος από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα που μεσολαβούν στον διακανονισμό αυτών των συναλλαγών.

3.1.2.Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων

Στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων καταγράφονται οι χρηματικές ροές που προκύπτουν από συναλλαγές (εισπράξεις και πληρωμές) μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων και αφορούν σε εισοδήματα από εργασία, από άμεσες επενδύσεις, από επενδύσεις χαρτοφυλακίου και από λοιπές επενδύσεις (δάνεια και καταθέσεις).

Επιπλέον, σύμφωνα με τις οδηγίες της 6ης έκδοσης του εγχειριδίου του ΔΝΤ για το Ισοζύγιο Πληρωμών, περιλαμβάνονται οι χρηματικές ροές της Γενικής κυβέρνησης με το εξωτερικό (κυρίως ΕΕ) οι οποίες αφορούν σε φόρους και επιδοτήσεις επί των προϊόντων ή της παραγωγής (μέρος των πρώην τρεχουσών μεταβιβάσεων).

Οι στατιστικές πληροφορίες για όλες τις κατηγορίες εισοδημάτων, εκτός αυτών που αφορούν στα ομόλογα, αναγγέλλονται στην Τράπεζα της Ελλάδος από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα που διαμεσολαβούν στον διακανονισμό αυτών των συναλλαγών. Επιπλέον, από το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών παρέχονται στοιχεία για τις συναλλαγές (αγορές-πωλήσεις) μη κατοίκων σε μετοχές που διαπραγματεύονται στο ΧΑΑ

3.1.3.Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων

Το ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων απεικονίζει τις τρέχουσες μεταβιβάσεις. Ως τρέχουσες μεταβιβάσεις χαρακτηρίζονται οι μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που δεν συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Το ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων περιλαμβάνει κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (όπως, απολήψεις από το Τμήμα Εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων ΕΓΤΠΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο), τη συνεισφορά (πληρωμές) της Ελλάδος στον κοινοτικό προϋπολογισμό και τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Η διάκριση των μεταβιβάσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε τρέχουσες και κεφαλαιακές πραγματοποιείται με βάση την πληροφόρηση που παρέχεται από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Σύμφωνα με τις οδηγίες της 6ης έκδοσης του εγχειριδίου του ΔΝΤ για το Ισοζύγιο Πληρωμών, ένα μέρος των τρεχουσών μεταβιβάσεων, που αφορά φόρους και επιδοτήσεις επί των προϊόντων ή της παραγωγής, μετακινείται στα πρωτογενή εισοδήματα.

3.2.Ισοζύγιο Αγαθών

Στο ισοζύγιο αγαθών καταγράφονται οι χρηματικές ροές που αφορούν σε συναλλαγές σε αγαθά (πληρωμές/εισαγωγές και εισπράξεις/εξαγωγές), των οποίων η κυριότητα αλλάζει μεταξύ ενός κατοίκου και μη κατοίκου. Επιπλέον, στο ισοζύγιο αγαθών καταχωρίζονται οι τριγωνικές συναλλαγές και η αξία των αγαθών για τον εφοδιασμό πλοίων και αεροπλάνων. Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία της 6ης έκδοσης του εγχειριδίου του ΔΝΤ για το Ισοζύγιο Πληρωμών, οι αξίες της επεξεργασίας και της επισκευής αγαθών αναταξινομούνται από τα αγαθά στις υπηρεσίες.

Το ισοζύγιο αγαθών, με όλες τις παραπάνω κατηγορίες συναλλαγών που καταρτίζει η Τράπεζα της Ελλάδος, καταρτίζεται με βάση τις στατιστικές πληροφορίες (στοιχεία συναλλασσόμενου, αξία αγαθών, χώρα προέλευσης και προορισμού, είδος εμπορεύματος και νόμισμα συναλλαγής) που αναγγέλλονται από τα εγχώρια πιστωτικά ιδρύματα. Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδος, για λόγους διασταύρωσης των στοιχείων, αντλεί απευθείας πληροφόρηση από τα διυλιστήρια για τις πληρωμές και εισπράξεις που αφορούν σε εισαγωγές και εξαγωγές καυσίμων, αντιστοίχως. Σημειώνεται ότι τα στοιχεία εξωτερικού εμπορίου που δημοσιεύονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) βασίζονται στην τελωνιακή στατιστική και, επομένως, διαφοροποιούνται από αυτά του ισοζυγίου πληρωμών.

Η αξία των εξαγωγών αναγγέλλεται σε όρους FOB (Free on Board), ενώ αυτή των εισαγωγών συνήθως σε όρους CIF (Cost, Insurance, Freight). Η Τράπεζα της Ελλάδος επανεκτιμά τις εισαγωγές σε αξία FOB, με βάση είτε τις πληροφορίες που αναγγέλλουν οι τράπεζες είτε, όπου αυτές δεν είναι διαθέσιμες, εφαρμόζοντας ένα σταθερό συντελεστή 5% μετατροπής cif/fob, δηλαδή $FOB = CIF \cdot (1 - 0.05)$, ενώ το 5% κατανέμεται αναλόγως στις μεταφορικές και ασφαλιστικές υπηρεσίες.

Στο εισόδημα από επενδύσεις χαρτοφυλακίου, από το έτος 2003, οι τόκοι ομολόγων υπολογίζονται όχι με βάση τους καταβληθέντες αλλά με βάση τους δεδουλευμένους τόκους (για περισσότερες πληροφορίες: Δελτίο Τύπου Τράπεζα Ελλάδος - Ισοζύγιο πληρωμών -

Στο εισόδημα από άμεσες επενδύσεις, από το 2003, καταγράφονται και τα επανεπενδυθέντα κέρδη από τις άμεσες επενδύσεις, τα οποία εκτιμώνται με βάση τα στοιχεία που συλλέγει η Τράπεζα της Ελλάδος απευθείας από τις επιχειρήσεις που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχουν σχέση άμεσης επένδυσης.

4.Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου. Ως μεταβιβάσεις κεφαλαίου χαρακτηρίζονται οι μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου.

Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και από το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ). Η διάκριση των μεταβιβάσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση πραγματοποιείται με βάση την πληροφόρηση που παρέχεται από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

5.Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών (financial account)

Στο ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών καταγράφονται σε καθαρή βάση οι χρηματικές ροές από συναλλαγές που δημιουργούν μεταβολή στις απαιτήσεις και υποχρεώσεις των κατοίκων έναντι μη κατοίκων. Οι υποχρεώσεις και οι απαιτήσεις αυτές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες :

- Άμεσες Επενδύσεις
- Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου
- Λοιπές Επενδύσεις
- Μεταβολή συναλλαγματικών διαθεσίμων

Η καταγραφή των καθαρών ροών στις χρηματοοικονομικές συναλλαγές ακολουθεί τη σύμβαση για τα πρόσημα της 6ης έκδοσης του Εγχειριδίου του ΔΝΤ για το ισοζύγιο πληρωμών. Το θετικό πρόσημο δηλώνει αύξηση των απαιτήσεων κατοίκων Ελλάδος έναντι μη κατοίκων, ενώ το αρνητικό μείωση των απαιτήσεων κατοίκων Ελλάδος έναντι μη κατοίκων. Κατά αντιστοιχία, το θετικό πρόσημο στις υποχρεώσεις κατοίκων Ελλάδος προς μη κατοίκους σημαίνει αύξηση αυτών, ενώ το αρνητικό πρόσημο μείωσή τους.

Το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών είναι ίσο με τη διαφορά της αξίας των χρηματοοικονομικών εισροών (πιστώσεις) μείον την αξία των χρηματοοικονομικών εκροών (χρεώσεις) μιας χώρας. Όταν η χώρα πωλεί ένα περιουσιακό στοιχείο στην αλλοδαπή, η συναλλαγή καταχωρίζεται ως χρηματοοικονομική εισροή για την εν λόγω χώρα και είναι πιστωτική στις χρηματοοικονομικές της ροές.

Παράδειγμα:

Αν ένα ελληνικό ξενοδοχείο πωληθεί σε Ιταλούς επενδυτές, η συναλλαγή καταχωρίζεται ως χρηματοοικονομική εισροή στην Ελλάδα, (άρα είναι πιστωτική στις χρηματοοικονομικές της ροές) διότι εισρέουν κεφάλαια για την αγορά του ξενοδοχείου. Ομοίως, όταν η χώρα αγοράζει ένα περιουσιακό στοιχείο από το εξωτερικό, η συναλλαγή καταχωρίζεται ως χρηματοοικονομική εκροή από τη χώρα και είναι χρεωστική στις χρηματοοικονομικές της ροές, διότι εκρέουν κεφάλαια. Όταν οι κάτοικοι μιας χώρας πωλούν περισσότερα περιουσιακά στοιχεία στους ξένους απ' όσα αγοράζουν απ' αυτούς, το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών είναι θετικό σχηματίζοντας πλεόνασμα.

Γενικά για το Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Το άθροισμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και του ισοζυγίου κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών πρέπει να είναι μηδέν σε κάθε περίοδο.

Δηλαδή:

όπου:

ITT = ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

IK = ισοζύγιο κεφαλαίων

ΙΧΣ = ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών

Αυτό ισχύει διότι κάθε διεθνής συναλλαγή αντιπροσωπεύει μια ανταλλαγή αγαθών, υπηρεσιών ή περιουσιακών στοιχείων μεταξύ των χωρών και πάντοτε τα δύο μέρη της ανταλλαγής αντισταθμίζονται.

Παράδειγμα:

Έστω ότι ένας Αμερικάνος αγοράζει μια βρετανική μπλούζα για 50\$. Αυτή η συναλλαγή αποτελεί εισαγωγή αγαθών για τις ΗΠΑ και, κατά συνέπεια, μειώνει το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών τους κατά 50\$. Ωστόσο, ο Βρετανός εξαγωγέας που πούλησε την μπλούζα έχει τώρα 50\$. Αυτά τα χρήματα μπορεί να τα χρησιμοποιήσει για να αντισταθμίσει το αποτέλεσμα της αγοράς της μπλούζας στο άθροισμα των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών, κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών με πολλούς τρόπους:

1) Ο Βρετανός μπορεί να χρησιμοποιήσει τα 50\$ για την αγορά ενός αμερικάνικου τηλεφώνου. Αυτή η αγορά αποτελεί εξαγωγή αξίας 50\$ για τις ΗΠΑ. Η εξαγωγή του τηλεφώνου και η αρχική εισαγωγή της μπλούζας από τις ΗΠΑ, έχουν ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει καθαρή μεταβολή του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Το ισοζύγιο κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών δεν έχει μεταβληθεί, αφού δεν υπάρχει πώληση περιουσιακών στοιχείων, συνεπώς, το άθροισμα των ισοζυγίων παραμένει σταθερό.

2) Ο Βρετανός μπορεί να χρησιμοποιήσει τα 50\$ για την αγορά ενός αμερικάνικου περιουσιακού στοιχείου, έστω ενός ομολόγου μιας αμερικάνικης επιχείρησης. Η αγορά αυτού του ομολόγου συνιστά χρηματοοικονομική εισροή για τις ΗΠΑ.

Η αύξηση του ισοζυγίου κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών κατά 50\$ αντισταθμίζει τη μείωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τους κατά 50\$, λόγω της αρχικής εισαγωγής της μπλούζας. Πάλι, το άθροισμα των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών συναλλαγών, δεν επηρεάζεται από τις δύο συναλλαγές.

3) Ο Αμερικάνος μπορεί να ν' αποφασίσει να πάει στην τράπεζα του και να ανταλλάξει τα δολάρια του με βρετανικές λίρες. Εάν η τράπεζα πουλήσει αυτά τα δολάρια σ' έναν άλλο Βρετανό για να πραγματοποιήσει μια εισαγωγή από τις ΗΠΑ ή να αγοράσει αμερικανικά περιουσιακά στοιχεία ή αν αγοράσει αμερικανικά περιουσιακά στοιχεία η ίδια, επαναλαμβάνεται μια από τις δύο προηγούμενες περιπτώσεις.

5.1 Άμεσες Επενδύσεις

Στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων καταγράφονται οι χρηματικές ροές μεταξύ επιχειρήσεων κατοίκων και μη κατοίκων οι οποίες έχουν σχέση άμεσης επένδυσης. Μια σχέση άμεσης επένδυσης δημιουργείται όταν ελληνική εταιρεία (άμεσος επενδυτής) κατέχει τουλάχιστον το 10% του μετοχικού κεφαλαίου μη κατοίκου εταιρείας (επιχείρηση άμεσης επένδυσης) ή, αντιστρόφως, όταν εταιρεία μη κάτοικος (άμεσος επενδυτής) κατέχει τουλάχιστον το 10% του μετοχικού κεφαλαίου ελληνικής εταιρείας (επιχείρηση άμεσης επένδυσης). Στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων περιλαμβάνεται και η ίδρυση υποκαταστήματος καθώς και οι επενδύσεις ακινήτων.

Όλες οι συναλλαγές - κατόπιν της αρχικής για την δημιουργία της σχέσης άμεσης επένδυσης - που αφορούν στη διατήρηση, επέκταση και παύση της σχέσης αυτής, καθώς και η χορήγηση δανείων και εμπορικών πιστώσεων μεταξύ άμεσου επενδυτή και επιχείρηση άμεσης επένδυσης καταγράφονται στην κατηγορία των άμεσων επενδύσεων. Τέλος, στις άμεσες επενδύσεις περιλαμβάνονται τα μη διανεμηθέντα (επανεπενδυθέντα) κέρδη. Εάν οι εταιρείες που βρίσκονται σε σχέση άμεσης επένδυσης είναι πιστωτικά ιδρύματα, στις άμεσες επενδύσεις καταγράφεται μόνο η αρχική συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο (εφόσον είναι >10%) και η περαιτέρω αύξηση συμμετοχής αλλά όχι οι συναλλαγές σε καταθέσεις και δάνεια μεταξύ αυτών.

Ο τρόπος καταγραφής των άμεσων επενδύσεων ακολουθεί το κριτήριο της 'κατεύθυνσης' της επένδυσης. Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, όλες οι χρηματικές ροές μεταξύ κατοίκου άμεσου επενδυτή και μη κατοίκου επιχείρηση άμεσης επένδυσης καταγράφονται στην κατηγορία άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό, ενώ όλες οι χρηματικές ροές μεταξύ μη κατοίκου άμεσου επενδυτή και κατοίκου επιχείρησης άμεσης επένδυσης καταγράφονται στην κατηγορία άμεσες επενδύσεις στην Ελλάδα.

Η εναλλακτική καταγραφή των άμεσων επενδύσεων που ακολουθεί το κριτήριο των ‘απαιτήσεων /υποχρεώσεων’ (βλ. ειδικό δελτίο τύπου BPM6) είναι απαραίτητη μόνο στη συνολική παρουσίαση του ισοζυγίου πληρωμών. Στην περίπτωση παρουσίασης στατιστικών στοιχείων άμεσων επενδύσεων ανά χώρα ή ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας ακολουθείται το κριτήριο της ‘κατεύθυνσης’ της επένδυσης που ίσχυε μέχρι σήμερα.

5.2 Επενδύσεις Χαρτοφυλακίου

Στην κατηγορία ‘επενδύσεις χαρτοφυλακίου’ καταγράφονται οι χρηματικές ροές που αφορούν σε συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που επηρεάζουν τις μεταξύ τους απαιτήσεις και υποχρεώσεις σε τίτλους. Οι τίτλοι διακρίνονται σε μετοχικούς τίτλους και χρεόγραφα (ομόλογα και μέσα χρηματαγοράς). Οι καθαρές επενδύσεις κατοίκων σε τίτλους που έχουν εκδοθεί από μη κατοίκους καταγράφονται στην κατηγορία ‘Απαιτήσεις’ (το αρνητικό πρόσημο σημαίνει αύξηση ενώ το θετικό μείωση), ενώ οι καθαρές επενδύσεις μη κατοίκων σε τίτλους που έχουν εκδοθεί από κατοίκους καταγράφονται στις ‘Υποχρεώσεις’ (το αρνητικό πρόσημο σημαίνει μείωση ενώ το θετικό αύξηση). Το υπόλοιπο του λογαριασμού ‘επενδύσεις χαρτοφυλακίου’ προκύπτει από το άθροισμα των απαιτήσεων και υποχρεώσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σε σχέση με την αλληλεξάρτηση την οποία έχει ο τουρισμός με άλλους κλάδους της παραγωγής, έχει υπολογιστεί ότι η τουριστική κατανάλωση ασκεί επιρροή στο 60% των κλάδων της οικονομίας και η τιμή του τουριστικού πολλαπλασιαστή ανέρχεται σε 2,18. Αυτό συνεπάγεται ότι για κάθε ευρώ τουριστικής κατανάλωσης έχουμε υπερδιπλάσια δευτερογενή κατανάλωση στους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας.

Η συμβολή της τουριστικής οικονομίας στο ΑΕΠ της χώρας είναι σημαντική, ωστόσο εμφανίζει κάμψη κατά την τριετία 2007-2009. Με τον όρο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν - Α.Ε.Π. (ή Gross National Product - GNP) είναι το Προϊόν ή Εισόδημα που αποκτούν οι πολίτες μιας χώρας, όποια και αν είναι αυτή. Με άλλα λόγια είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που αποκτούν οι πολίτες μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους. Αξιοσημείωτο είναι ότι, μετά το 2009 και για δύο έτη, το ποσοστό της συμβολής του τουρισμού στο ΑΕΠ δεν παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές, ενώ το 2012 αρχίζει να ανακάμπτει, με ποσοστό 16,4%, στα προ κρίσης επίπεδα. Την αύξηση κατά 3,1% της συμβολής του ελληνικού τουρισμού στο εγχώριο ΑΕΠ το 2014 και κατά 3,4% ετησίως, από το 2014 έως το 2024, φθάνοντας τα 16,2 δισ. ευρώ (7,4% του συνολικού ΑΕΠ), προβλέπει η έκθεση «Greece Economic Impact Report» του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC), τονίζοντας την οικονομική και κοινωνική σημασία του τομέα στη χώρα, καθώς και τις δυνατότητές του για την επόμενη δεκαετία.

Σύμφωνα με την έκθεση, στο πλαίσιο της ετήσιας οικονομικής ανάλυσης, που αναλαμβάνει το WTTC, για τις επιπτώσεις του τομέα «Ταξίδια και Τουρισμός» σε 184 χώρες, το 2013 η άμεση συμβολή του τομέα στο ελληνικό ΑΕΠ ήταν 11,2 δισ. ευρώ (6,5% του συνόλου), ενώ η συνολική του συνεισφορά ανήλθε στα 28,3 δισ. ευρώ (16,3% του ΑΕΠ) και αναμένεται να ενισχυθεί κατά 3% το 2014 και κατά 3,7% ετησίως έως το 2024, αγγίζοντας τα 41,8 δισ. ευρώ (19,1% του ΑΕΠ).

Σε σχέση με την απασχόληση στην τουριστική οικονομία ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων στην Ελλάδα, παρατηρούμε ότι από το 2006 έως και το 2009 η συνολική απασχόληση στον τουρισμό παρουσιάζει πτώση, με τα χειρότερα έτη της δεκαετίας να είναι το 2009 και το 2011 με ποσοστά 17,7% και 17,6% αντίστοιχα. Από το

2012, ωστόσο, ο αριθμός των απασχολουμένων στον τουριστικό κλάδο αυξάνεται σε ποσοστό 18,3% επί του συνολικού αριθμού των απασχολουμένων, χωρίς όμως να καταφέρει έως σήμερα να φτάσει στα επίπεδα προ κρίσης (π.χ.: στο 19,8%, το έτος 2006 που εμφανίζει την καλύτερη τιμή).

Σημαντικό, επίσης, είναι το γεγονός ότι, μετά το 2012, η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ της χώρας αλλά και στην απασχόληση παρουσιάζει αύξηση. Αυτή αποκρυπτογραφείται ως ένα μήνυμα αισιοδοξίας για την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού στη χώρα, αλλά και για σημαντική ενίσχυση στην καταπολέμηση της ανεργίας, έστω και σε εποχικό επίπεδο.

Σε σχέση με τα έσοδα, είναι εμφανές ότι αυτά κινούνται σε αυξητική πορεία από το 2004 ως και το 2008 που ανέρχονται στα 11,6 δισ. ευρώ, ενώ το 2009 σημειώνεται κάθετη πτώση τους στα 10,4 δισ. ευρώ. Αυτή η καθοδική πορεία συνεχίζεται και για το 2010, κυρίως λόγω της εμβάθυνσης της κρίσης στην οικονομία, με τις διεθνείς ταξιδιωτικές εισπράξεις να φτάνουν στη χαμηλότερη τιμή της δεκαετίας, μόλις στα 9,6 δισ. ευρώ. Αξιοσημείωτη είναι ακολούθως, όμως, η σταθερή άνοδός τους, με αποκορύφωμα το έτος 2013, όπου τα έσοδα αγγίζουν την υψηλότερη τιμή όλης της δεκαετίας 2004-2013, τα 11,7 δισ. ευρώ.

Στο πεδίο των αφίξεων οι μεταβολές εμφανίζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας 2004-2013, με το 2004 να αποτελεί το έτος με τη χαμηλότερη τιμή, στα 11,7 εκατομμύρια επισκέπτες. Αυτός ο αριθμός αυξάνεται διαχρονικά και το 2009 οι αφίξεις ανέρχονται περί τα 14,9 εκατομμύρια, όσες περίπου και οι αφίξεις το 2010 (15 εκατομμύρια). Το 2011 οι αφίξεις αυξάνονται κατά 1,4 εκατομμύριο ενώ το 2012 μειώνονται ξανά, για να λάβουν την καλύτερη τιμή τους το 2013 με 17,9 εκατομμύρια επισκέπτες.

Επιπλέον, η συμμετοχή του τουρισμού είναι πολύ σημαντική στη μείωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας. Το 2010, η κάλυψη ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου ανήλθε σε ποσοστό της τάξεως του 46,8%.

Σε σχέση με την αλληλεξάρτηση την οποία έχει ο τουρισμός με άλλους κλάδους της παραγωγής, έχει υπολογιστεί ότι η τουριστική κατανάλωση ασκεί επιρροή στο 60% των κλάδων της οικονομίας και η τιμή του τουριστικού πολλαπλασιαστή ανέρχεται σε 2,18. Αυτό συνεπάγεται ότι για κάθε ευρώ τουριστικής κατανάλωσης έχουμε υπερδιπλάσια δευτερογενή κατανάλωση στους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα οικονομικά στοιχεία, η ύφεση το 2009 επηρέασε αρνητικά τον τουρισμό στην χώρα. Όμως, από το 2010 και έπειτα οι αφίξεις αυξάνονται, γεγονός το οποίο οφείλεται κατά κύριο λόγο στους περισσότερους επισκέπτες προερχόμενους από τη Ρωσία και το Ισραήλ, αυξάνοντας παράλληλα και το συνολικά έσοδα. Οι μεταβολές των διεθνών τουριστικών εισπράξεων είναι δυσανάλογες με αυτές του αριθμού των αφίξεων, στοιχείο που φανερώνει ότι η μέση κατά κεφαλήν δαπάνη μειώνεται. Ενδεικτικά, το 2004 η μέση κατά κεφαλήν δαπάνη ανήλθε στα 882 ευρώ, το 2009 στα 697 ευρώ, το 2011 στα 639 ευρώ, η οποία είναι και η χαμηλότερη της δεκαετίας και το 2013 ανέβηκε ελαφρώς στα 653 ευρώ.

1. Στατιστικά στοιχεία και μετρήσεις για τον τουρισμό

Σε αυτήν την ενότητα θα προσεγγίσουμε το θέμα τις συνεισφορές του τουρισμού πιο εμπειριστατωμένα μέσω μετρήσεων και πινάκων οι οποίοι θα μας δείξουν την μεταβολή στην τουριστική κίνηση, τις αφίξεις, τις εισπράξεις την εποχικότητα καθώς και το μερίδιο που κατέχει ο ελληνικός τουρισμός.

1.1 Μερίδιο αγοράς ελληνικού τουρισμού (2000-2013)

Σύμφωνα με τους Α. Τκκο(2008) και Κ. Πασχαλίδη(2008) αναλύοντας τα στοιχεία των αφίξεων στην Ελλάδα, αποκλειομένων των Αλβανών επισκεπτών, είναι εμφανές από το παρακάτω γράφημα το γεγονός ότι παρά τη διαχρονική αυξητική τάση τόσο του παγκόσμιου όσο και του Ευρωπαϊκού Τουρισμού, η ανάπτυξη του Ελληνικού εισερχόμενου τουρισμού χαρακτηρίζεται από έντονες διακυμάνσεις. Ενώ το 2002, 2003 και 2004 ο ρυθμός ανάπτυξης είναι αρνητικός και συνεπώς χαμηλότερος των αντίστοιχων ετών στις μεσογειακές χώρες, το 2005 και 2006 παρουσιάζει έναν έντονο δυναμισμό, εν μέρει και ως απόρροια της "Ολυμπιακής ώθησης" (Γράφημα 2). Παρά ταύτα, ήδη από το 2005 αλλά κυρίως το 2007 διαφαίνεται έντονη κόπωση στο δυναμισμό αυτό, με συνέπεια ο ρυθμός αύξησης να πέσει πάλι σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτόν της Μεσογείου. Χαρακτηριστικά:

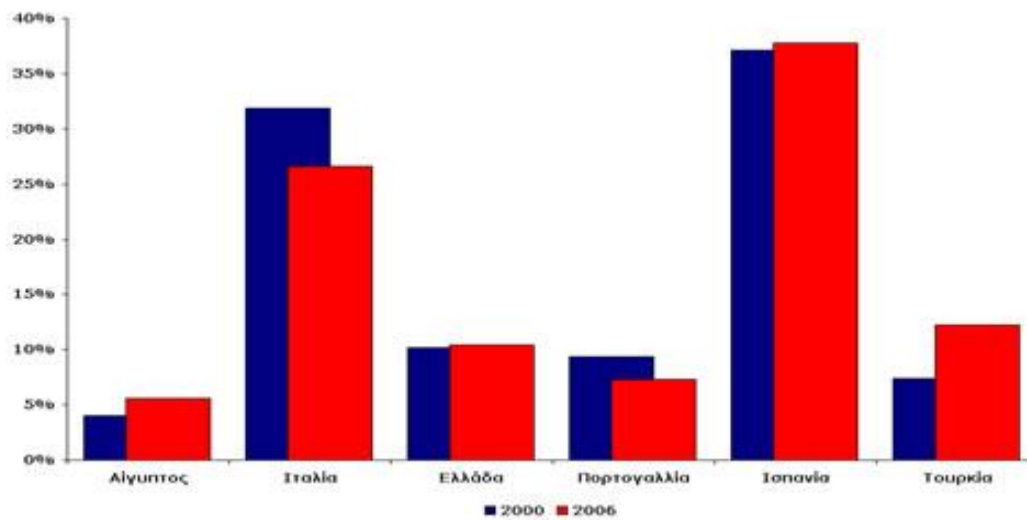
- την περίοδο 2000-2006 η αύξηση των αφίξεων για την Ελλάδα είναι 16,72%, για τη Μεσόγειο 18,31% και παγκοσμίως 24,05%, καταδεικνύοντας την υστέρηση της Ελλάδας έναντι των χωρών της Μεσογείου κατά 1,6%.

- την περίοδο 2000-2007 η αύξηση των αφίξεων για την Ελλάδα είναι 23,13%, για τη Μεσόγειο 26,56% και παγκοσμίως 31,67%, αυξάνοντας τη διαφορά έναντι της Μεσογείου από τις 1,6 στις 3,4 ποσοστιαίες μονάδες. Επίσης, έναντι της παγκόσμιας αγοράς η υστέρηση αυξήθηκε από 7,3% σε 8,5%.

Το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στον εισερχόμενο τουρισμό στην Ευρώπη το 2008 κυμαίνεται περίπου στο 3,6%, με την Πορτογαλία και την Τουρκία να έχουν 2,4% και 4,1 αντίστοιχα. Αντίθετα, η Ισπανία και η Ιταλία έχουν πολύ μεγαλύτερα μερίδια, 12,7% και 8,9% αντίστοιχα.

Συγκρίνοντας την Ελλάδα με τους άμεσους ανταγωνιστές της (Γράφημα 3) παρατηρούμε ότι κατέχει σχεδόν 10% του μεριδίου ανάμεσα στις χώρες αυτές με τάσεις σταθεροποίησης. Η χώρα με το μεγαλύτερο μερίδιο είναι η Ισπανία (38%) με ελαφρά αυξητική τάση, ακολουθούμενη από την Ιταλία (27%) με έντονα πτωτικές τάσεις, την Τουρκία που είναι λίγο ψηλότερα από την Ελλάδα αλλά με έντονα ανοδική τάση, και ακολουθούν η Πορτογαλία (7%) με πτωτικές τάσεις και η Αίγυπτος (6%) με αυξητικές τάσεις.

Γράφημα 1: Σχετικό Μερίδιο Τουριστικής Αγοράς Ελλάδας και Άμεσων Ανταγωνιστών

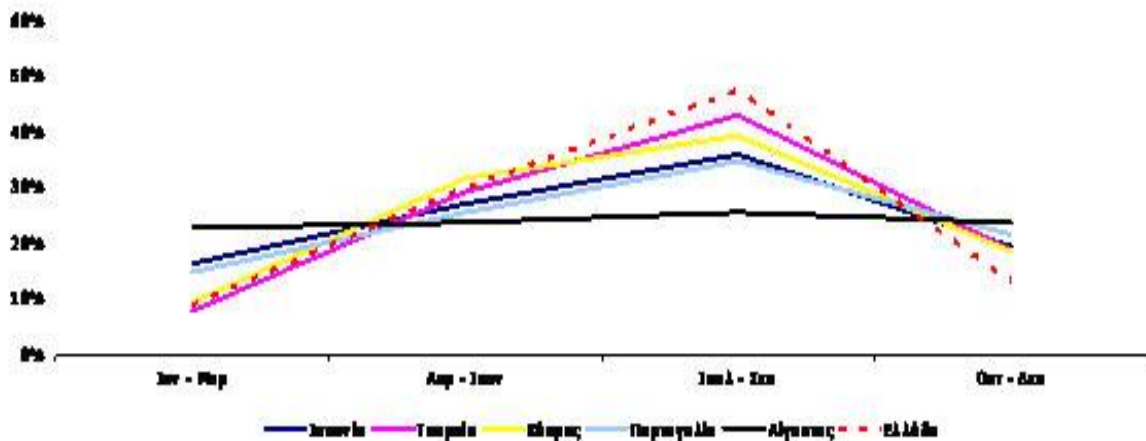

Γράφημα 1⁵

Επίσης, ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάλυση της εποχικότητας στο παρακάτω γράφημα (Γράφημα 4). Η Ελλάδα υστερεί σημαντικά σε σχέση με τους άμεσους ανταγωνιστές της στο να προσελκύει τουρισμό καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Ενδιαφέρον παράδειγμα προς μίμηση αποτελεί εξάλλου η Αίγυπτος η οποία παρουσιάζει σχεδόν «μηδενική» εποχικότητα, ενώ σε σχετικά ίδια επίπεδα κυμαίνονται Ισπανία, Τουρκία, Κύπρος και Πορτογαλία.

Γράφημα 2: Εποχικότητα Ανταγωνιστών 2006

⁵ Πηγή: WTO

Γράφημα 2⁶

Με εξαίρεση την Κύπρο που δέχεται αριθμό τουριστών που ισοδυναμεί με 3,5 φορές περίπου τον πληθυσμό της, στις υπόλοιπες Μεσογειακές χώρες παρατηρείται ότι σε Ελλάδα, Ισπανία και Πορτογαλία το ποσοστό των εισερχόμενων τουριστών σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας είναι περίπου στο 100-130%, ενώ στην Ιταλία και ιδιαίτερα στην Τουρκία είναι σημαντικά χαμηλότερα. Δεν θα πρέπει όμως να παραβλεφθεί ότι σε όλες τις περιπτώσεις υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση του εισερχόμενου τουρισμού σε ορισμένες περιοχές, ιδιαίτερα στην Τουρκία, καθώς και η ιδιαιτερότητα της Κύπρου που είναι ένα νησί.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία για την Ελλάδα είναι ότι διαθέτει σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της συγκριτικής της θέσης, με γνώμονα 2 βασικούς αλληλένδετους στόχους: την **ενίσχυση συγκριτικής θέσης ως προς το μερίδιο αγοράς** και την **άμβλυνση της εποχικότητας**. Προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι:

- η στρατηγική επιλογή των ελκυστικότερων χωρών προέλευσης τουριστών
- η δημιουργία του τουριστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται στις συντελούμενες αλλαγές στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

Με τον τρόπο αυτό ο Ελληνικός τουρισμός χώρα θα ξεφύγει από το μοντέλο του μαζικού και - κατά συνέπεια - φθηνού τουρισμού που χαρακτηρίζεται και από έντονη εποχικότητα.

⁶ Πηγή: GBR Consulting

Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί φαίνεται το μερίδιο αγοράς του Ελληνικού τουρισμού για το 2000-2013. Το συμπέρασμα που μπορούμε να εξάγουμε από αυτόν τον πίνακα είναι ότι το μερίδιο της Ελλάδας στην Ευρώπη φαίνεται να παραμένει σταθερό περίπου 3,2% με χαμηλότερες τιμές να παρατηρούνται το 2004 (2,8%) και το 2012 (2,9%). Αντίθετα όσο αφορά το μερίδιο της Ελλάδας στον κόσμο φαίνεται ότι παρουσιάζει μια μικρή μείωση καθώς από το 1,8% που φαίνεται ότι παρουσίαζε την πρώτη επταετία, με εξαίρεση το 2004 (1,5%), φαίνεται να μειώνεται από το 2008 και έπειτα περίπου κατά μία μονάδα.

ΜΕΡΙΔΙΟ ΑΓΟΡΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2000-2013

MARKET SHARE OF GREEK TOURISM 2000-2013

Έτος Year	Αφίξεις Ελλάδα Greece Arrivals	Αφίξεις Ευρώπη Europe Arrivals	Αφίξεις Κόσμος World Arrivals	Μερίδιο Ελλάδας στην Ευρώπη Market Share of Greece in Europe	Μερίδιο Ελλάδας στον Κόσμο World Market Share of Greece
2000	12.378.282	385.100.000	674.000.000	3,2%	1,8%
2001	13.019.202	388.000.000	684.100.000	3,4%	1,9%
2002	12.556.494	397.000.000	702.600.000	3,2%	1,8%
2003	12.468.411	399.000.000	691.000.000	3,1%	1,8%
2004	11.735.556	424.400.000	764.000.000	2,8%	1,5%
2005	14.388.182	448.900.000	807.000.000	3,2%	1,8%
2006	15.226.241	461.600.000	842.000.000	3,3%	1,8%
2007	16.165.265	482.900.000	898.000.000	3,3%	1,8%
2008	15.938.806	484.400.000	916.000.000	3,3%	1,7%
2009	14.914.537	463.500.000	885.000.000	3,2%	1,7%
2010	15.007.493	485.600.000	949.000.000	3,1%	1,6%
2011	16.427.247	516.400.000	995.000.000	3,2%	1,7%
2012	15.517.622	534.200.000	1.035.000.000	2,9%	1,5%
2013	17.919.551	563.400.000	1.087.000.000	3,2%	1,6%

Πίνακας 3⁴

⁴ Τα στοιχεία των ετών 2005-2012 προέρχονται από την Έρευνα Συνόρων της ΓτΕ και γι αυτό παρατηρείται ασυνέχεια με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ των προηγούμενων ετών. Βάσει της μεθοδολογίας της έρευνας της ΕΣΥΕ, λαμβάνονται υπόψη οι διελεύσεις των συνόρων όλων ανεξαρτήτως των αλλοδαπών, ενώ βάσει της Έρευνας Συνόρων λαμβάνεται υπόψη η διέλευση μόνο των μη-κατοίκων, δηλαδή των ατόμων που δεν έχουν μόνιμο τόπο διαμονής την Ελλάδα. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται κυρίως στα άτομα προερχόμενα από Αλβανία και Βουλγαρία, λόγω του μεγάλου αριθμού μεταναστών που βρίσκονται στην χώρα μας. Ο ΣΕΤΕ είχε επισημάνει εδώ και καιρό τα προβλήματα της μεθοδολογίας που ακολουθεί η ΕΣΥΕ και γι' αυτό ανακοίνωνε στοιχεία διεθνών αφίξεων αφαιρώντας τους Αλβανούς και τους Βούλγαρους.

Πηγή: ΣΕΤΕ επεξεργασία στοιχείων Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού και National Statistical Institute of Bulgaria.

1.2 Εποχικότητα Διεθνών Τουριστικών Αφίξεων (2000-2013)

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη υποενότητα ένας στόχος για τον ελληνικό τουρισμό τα επόμενα χρόνια πρέπει να είναι η μείωση της εποχικότητας

Τέλος, ένας από τους σημαντικότερους πυλώνες της Τουριστικής Στρατηγικής πρέπει να αποτελέσει η μείωση της εποχικότητας. Το παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζει για την περίοδο 2000-2006 τις σημαντικότερες χώρες σε επίπεδο εισερχόμενου Τουρισμού για την Ελλάδα πάνω σε δύο άξονες. Ο ένας είναι το ποσοστό των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία 1* μέχρι 5* κατά την χαμηλή περίοδο (Οκτώβριο - Απρίλη), ενώ ο οριζόντιος άξονας παρουσιάζει τη σημασία της κάθε χώρας για την Ελλάδα ως γινόμενο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της κάθε χώρας με τον Εισερχόμενο Τουρισμό στην Ελλάδα. Οφθαλμοφανής είναι η αδυναμία της Ελλάδας να διευρύνει την εποχικότητα στις χώρες που είναι καθοριστικές για τον Ελληνικό Τουρισμό, όπως Γερμανία Βρετανία, Ιταλία, Γαλλία και Ολλανδία, με φωτεινή εξαίρεση τις ΗΠΑ. Συνεπώς, η Στρατηγική για μείωση της Εποχικότητας θα πρέπει να επικεντρωθεί σε δύο σύνολα χωρών. Από τη μία η Ιαπωνία, η Κύπρος, η Τουρκία, η Βουλγαρία, η Ισπανία, κλπ στις οποίες θα πρέπει να αυξηθεί το ποσοστό διείσδυσης της Ελλάδας καθώς έχουν ήδη ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό εποχικότητας. Από την άλλη σε χώρες όπως η Βρετανία, η Γερμανία, η Γαλλία, οι Σκανδιναβικές χώρες κλπ, οι οποίες παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό εποχικότητας και συνεπώς η Στρατηγική Μάρκετινγκ θα πρέπει να επικεντρωθεί, εκτός των άλλων, στην προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού κατά τη διάρκεια της χαμηλής περιόδου.

Στρατηγική μείωσης της εποχικότητας

Διάγραμμα 2⁵

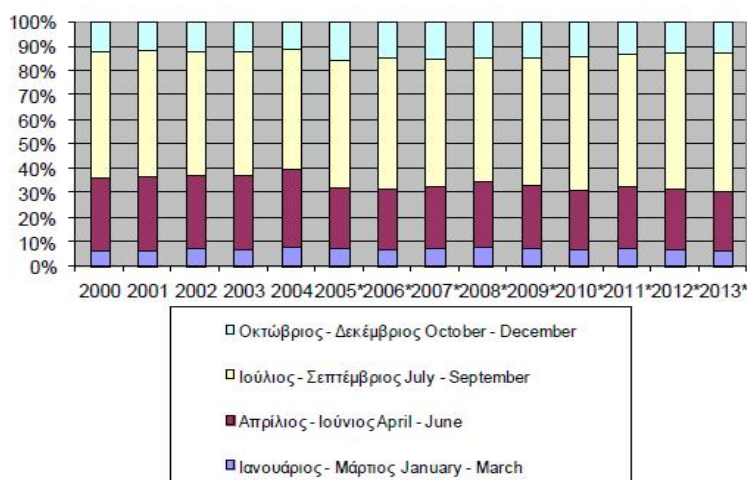
⁵ Πηγή: GBR Consulting

Η Ελλάδα είναι μια «ευλογημένη» κατά πολλούς χώρα καθώς χαρακτηρίζεται από την γεωφυσική ποικιλομορφία της, τον πολιτισμό της και την ιστορία της. Είναι λοιπόν σημαντικό να επενδύσει στα συγκριτικά της πλεονεκτήματα και να αναπτύξει εναλλακτικές μορφές τουρισμού οι οποίες θα βοηθήσουν στην μείωση της εποχικότητας καθώς θα απομακρυνθούμε από το μοντέλο των διακοπών 'ήλιος- θάλασσα'. Μ' αυτόν τον τρόπο η χώρα θα γίνει περισσότερο ανταγωνιστική και θα προσελκύσει διαφορετικά target groups ενώ παράλληλα θα αναπτυχθούν κι άλλες περιοχές δημιουργώντας έτσι νέες θέσεις εργασίας.

Στον πίνακα 2 που ακολουθεί φαίνεται ότι τα ποσοστά της τουριστικής κίνησης για κάθε τρίμηνο δεν παρουσιάζουν αξιόλογη μεταβολή με το πέρασμα των χρόνων. Η μεγαλύτερη τουριστική κίνηση παρατηρείται το τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου, όπως ήταν αναμενόμενο, με μέση τιμή 52,29% ενώ μικρότερη τουριστική κίνηση φαίνεται να παρουσιάζει το τρίμηνο Ιανουαρίου- Μαρτίου με μέση τιμή περίπου 6,59%.

ΕΠΟΧΙΚΟΤΗΤΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΑΦΙΞΕΩΝ 2000-2013
SEASONALITY OF INTERNATIONAL TOURIST ARRIVALS 2000-2013

Μήνες Months		2000	2001	2002	2003	2004	2005*	2006*	2007*	2008*	2009*	2010*	2011*	2012*	2013*
Ιαν. - Μάρ.	Jan. - Mar.	5.56%	5.63%	6.97%	6.31%	7.64%	7.14%	6.31%	7.02%	7.79%	6.94%	6.53%	6.75%	6.31%	5.71%
Απρ. - Ιούν.	Apr. - Jun.	30.63%	30.91%	30.08%	30.70%	31.89%	24.57%	24.87%	25.50%	26.62%	26.05%	24.49%	25.54%	24.81%	24.54%
Ιουλ. - Σεπ.	Jul. - Sep.	51.19%	51.31%	50.32%	50.57%	49.08%	52.58%	54.28%	52.24%	51.05%	52.20%	54.89%	54.33%	55.78%	56.44%
Οκτ. - Δεκ.	Oct. - Dec.	12.62%	12.15%	12.63%	12.43%	11.39%	15.71%	14.54%	15.24%	14.54%	14.81%	14.09%	13.38%	13.10%	13.31%

Πίνακας 4⁶

⁶ Πηγή: ΣΕΤΕ επεξεργασία στοιχείων Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού και National Statistical institute of Bulgaria

1.3 Ποσοστιαία κατανομή τουριστικών εισπράξεων κατά μήνα (2000-2013)

Όπως προαναφέρθηκε η Ελλάδα είναι μια χώρα που χαρακτηρίζεται από έντονη εποχικότητα, αυτό έχει άμεση επιρροή και στις τουριστικές εισπράξεις που παρουσιάζονται μηνιαία. Μέση μεγαλύτερη ποσοστιαία κατανομή εισπράξεων φαίνεται να παρουσιάζει ο Αύγουστος με ποσοστό 22,03% ενώ μικρότερη ο Φεβρουάριος με ποσοστό 1,85%.

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ, 2000-2013

PERCENTAGE DISTRIBUTION OF INTERNATIONAL TOURISM RECEIPTS PER MONTH, 2000-2013

Μήνας	Month	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	Μ.Ο. 2000- 2013 Average 2000-2013
Ιανουάριος	January	1,08%	1,35%	1,40%	1,54%	1,47%	1,60%	1,32%	1,34%	1,79%	1,79%	1,51%	1,66%	6,43%	4,61%	2,06%
Φεβρουάριος	February	1,01%	1,13%	1,33%	1,53%	1,32%	1,46%	1,38%	1,37%	1,66%	1,23%	1,15%	1,45%	5,24%	4,62%	1,85%
Μάρτιος	March	1,25%	1,58%	1,71%	1,89%	1,89%	1,98%	2,11%	1,86%	2,25%	2,02%	1,77%	1,73%	5,72%	5,48%	2,37%
Απρίλιος	April	2,48%	3,33%	3,35%	3,41%	3,73%	3,51%	3,63%	3,60%	3,41%	3,63%	3,41%	2,69%	6,02%	5,76%	3,71%
Μάιος	May	8,73%	7,59%	8,31%	8,51%	8,53%	9,34%	8,42%	8,21%	9,09%	9,22%	8,80%	9,53%	8,01%	9,52%	8,70%
Ιούνιος	June	14,24%	13,16%	13,25%	12,79%	13,44%	13,30%	12,74%	12,90%	12,20%	12,11%	13,22%	13,57%	9,65%	10,01%	12,61%
Ιούλιος	July	19,84%	20,96%	20,99%	20,08%	20,01%	19,79%	20,28%	19,74%	18,43%	16,53%	18,82%	18,61%	12,93%	12,81%	18,56%
Αύγουστος	August	23,87%	24,58%	23,08%	23,23%	22,72%	23,76%	23,09%	24,16%	23,16%	25,08%	21,89%	20,75%	14,42%	14,67%	22,03%
Σεπτέμβριος	September	17,05%	16,40%	15,31%	15,49%	15,44%	14,07%	14,97%	14,89%	15,13%	14,74%	14,64%	14,99%	11,66%	11,71%	14,75%
Οκτώβριος	October	7,45%	6,80%	8,12%	7,73%	7,55%	7,24%	7,86%	8,09%	8,43%	9,04%	9,81%	10,25%	9,40%	9,34%	8,36%
Νοέμβριος	November	1,59%	1,69%	1,76%	2,20%	2,11%	2,17%	2,34%	2,09%	2,33%	2,40%	2,64%	2,42%	5,47%	5,92%	2,65%
Δεκέμβριος	December	1,40%	1,43%	1,39%	1,60%	1,79%	1,78%	1,86%	1,75%	2,12%	2,21%	2,34%	2,35%	5,05%	5,55%	2,33%
Σύνολο	Total	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Πίνακας 5⁷

⁷ Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Τράπεζας της Ελλάδος

Προκειμένου να μεταβληθούν τα ποσοστά που παρατηρούνται στον παραπάνω πίνακα έτσι ώστε να παρατηρείται μεγαλύτερη ομοιογένεια αλλά να αυξηθεί και το σύνολο των εισπράξεων πρέπει να γίνουν προσπάθειες έτσι ώστε να μειωθεί η εποχικότητα. Αυτό μπορεί να συμβεί με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Μέσω τουριστικών οργανισμών δημιουργούνται και προωθούνται ανάλογα πακέτα: πακέτα οικοτουρισμού, διαλογισμού, θρησκευτικού τουρισμού, διακοπών υγείας, διακοπών περιπέτειας, οικογενειακού τουρισμού, διακοπών για παιδιά και νέους, διακοπών για ηλικιωμένους, πακέτα για ειδικές ομάδες πληθυσμού όπως οι ομοφυλόφιλοι, κλπ. Αλλά και tour operators με «κλασσικό» προϊόν και κοινό δίνουν πλέον τη δυνατότητα στον καταναλωτή να δημιουργήσει ο ίδιος το πακέτο που επιθυμεί, αντί να επιλέξει ένα από τα ήδη υπάρχοντα και προτεινόμενα, όπως ήταν η συνήθης πρακτική τα τελευταία χρόνια. Ο πελάτης είναι πλέον «ενεργός» τουρίστας, μία δυνατότητα που βασίζεται σε πληθώρα διεθνών τάσεων όπως η άμεση πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών μέσω του διαδικτύου, η μείωση του κόστους των αερομεταφορών (low-cost carriers), η αύξηση εν δυνάμει προορισμών παγκοσμίως. Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει μερικές από τις αγορές που παρουσιάζουν αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια. Παράλληλα, καταδεικνύει την πληθώρα ειδικών αγορών και την ανάγκη για εξειδίκευση.

Εναλλακτικές μορφές με αυξητική τάση

Διάγραμμα 3⁸

⁸ Πηγή: GBR Consulting

Το συμπέρασμα που προκύπτει από τα παραπάνω στοιχεία για την Ελλάδα είναι ότι διαθέτει σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της συγκριτικής της θέσης, με γνώμονα 2 βασικούς αλληλένδετους στόχους: την ενίσχυση συγκριτικής θέσης ως προς το μερίδιο αγοράς και την άμβλυνση της εποχικότητας. Προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι:

- η στρατηγική επιλογή των ελκυστικότερων χωρών προέλευσης τουριστών
- η δημιουργία του τουριστικού προϊόντος που ανταποκρίνεται στις συντελούμενες αλλαγές στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

Με τον τρόπο αυτό ο Ελληνικός τουρισμός χώρα θα ξεφύγει από το μοντέλο του μαζικού και - κατά συνέπεια - φθηνού τουρισμού που χαρακτηρίζεται και από έντονη εποχικότητα.

Προκειμένου ο Ελληνικός Τουρισμός να διατηρήσει και αναπτύξει το μερίδιο αγοράς του, θα πρέπει να εφαρμόσει μια στρατηγική που να ανταποκρίνεται στις διεθνείς τάσεις και το προσφερόμενο προϊόν να προσαρμοστεί ανάλογα, π.χ., με προσβάσιμους προορισμούς για αναπήρους και ηλικιωμένους, με δραστηριότητες για τα παιδιά, με προσέλκυση Αεροπορικών Εταιρειών Χαμηλού Κόστους, με ανάπτυξη υπηρεσιών υψηλού επιπέδου και προσωποποιημένης εξυπηρέτησης (personalised service), με στρατηγική internet κλπ. κλπ. Απαραίτητη είναι και η ανάπτυξη ειδικών προϊόντων που θα απευθύνονται σε ξεχωριστά τμήματα της αγοράς (market segments). Τα ειδικά προϊόντα συμβάλλουν στην άμβλυνση της εποχικότητας και αποφέρουν υψηλότερα έσοδα από το παραδοσιακό τουριστικό προϊόν, καθώς συνοδεύονται από υψηλότερη τουριστική δαπάνη.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να γίνει καθορισμός συγκεκριμένων στόχων όσον αφορά το μέγεθος και την ποιότητα του Εισερχόμενου Τουρισμού και αντίστοιχα άρθια εναρμόνιση του παρεχόμενου προϊόντος με την Στρατηγική Μάρκετινγκ

Ζητούμενο δηλαδή είναι η ένταξη του Ελληνικού Τουριστικού Προϊόντος στην παγκόσμια αγορά με ταυτόχρονη δυνατότητα αειφόρου ανάπτυξής του. Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει τον καθορισμό μιας διαχρονικής στρατηγικής επέκτασης και σταθεροποίησης της χώρας στον παγκόσμιο χάρτη τουρισμού συνυφασμένης με τα ισχυρά σημεία της χώρας μας που δεν είναι άλλα από το περιβάλλον, τον πολιτισμό και την παραδοσιακή φιλοξενία. Όταν τα στοιχεία αυτά που ανταποκρίνονται εξαιρετικά σε πολλές από τις σύγχρονες τάσεις για εμπειρίες ή slow travel, περιβληθούν από τον επαγγελματισμό

που απαιτεί το σύγχρονο τουριστικό marketing (πχ επιτυχής διοργάνωση Ολυμπιακών αγώνων) και την παροχή εμπειριών (πχ επιτυχής δραστηριοποίηση ξενοδοχείων τύπου boutique ή upmarket villas σε ακόμα 'μη ανεπτυγμένες' περιοχές) θα έχουν τεθεί οι βάσεις για την απογείωση του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Έως τότε θα είμαστε απλοί παρατηρητές των εξελίξεων και η όποια ανάπτυξη των αφίξεων δεν θα είναι απόρροια δυναμικής του Ελληνικού τουρισμού, ούτε θα συνοδεύεται από αύξηση της καταναλωτικής δαπάνης των τουριστών, αλλά θα είναι συγκυριακή αύξηση σε μια δυναμικά αυξανόμενη παγκόσμια αγορά και μάλιστα στους τομείς εκείνους που παρουσιάζουν τον μικρότερο δυναμισμό.

1.4 Μέση κατά κεφαλήν δαπάνη (2000-2013)

Είναι προφανές από τα παραπάνω ότι, μεσομακροπρόθεσμα, το ζητούμενο δεν είναι η μονομερής μεγιστοποίηση του αριθμού των εισερχόμενων τουριστών αλλά η επίτευξη της χρυσής τομής ανάμεσα στο «άριστο» μείγμα Εισερχόμενου Τουρισμού (Αριθμός Τουριστών x Δαπάνη ανά Τουρίστα) αφ' ενός, και η οικολογική / κοινωνική προσαρμογή αφ' ετέρου.

Στην μελέτη του 'Ελληνικός Τουρισμός 2010 - Στρατηγική & Στόχοι', ο ΣΕΤΕ είχε θέσει ως στόχο Διείσδυσης της Ελλάδας στην Ευρώπη για το 2010 περίπου 4%, στόχο που χρησιμοποιούμε ως σημείο αναφοράς στα επόμενα. Ο στόχος αυτός έχει ήδη επιτευχθεί για την Κύπρο, την Νορβηγία, την Ολλανδία, τη Δανία, την Ιταλία, το Βέλγιο και την Αυστρία, ενώ υπολείπεται ακόμα για τη Γερμανία (που παρ' όλα αυτά αποτελεί κύρια πηγή του Ελληνικού τουρισμού), τη Γαλλία, τη Σουηδία, τη Φινλανδία, την Ελβετία, τη Ρωσία και οριακά για τη Βρετανία.

Ο καθορισμός προτεραιοτήτων ως προς το σε ποιές χώρες θα δοθεί προτεραιότητα στην προσέλκυση τουριστών, προϋποθέτει τον προσδιορισμό της τουριστικής σημασίας της κάθε χώρας. Ιδανικά η τουριστική σημασία αποτυπώνεται από το μέγεθος «τουριστική δαπάνη». Η δαπάνη αυτή αφορά τα χρήματα που ξοδεύουν οι εξερχόμενοι τουρίστες κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους. Όμως, η κάθε χώρα προσδιορίζει την τουριστική δαπάνη με διαφορετικό τρόπο, καθιστώντας έτσι τα στοιχεία μη συγκρίσιμα. Για το λόγο αυτό, και με δεδομένο ότι οι χώρες αυτές βρίσκονται σε παρόμοιο επίπεδο ανάπτυξης, η προσέγγιση της κατά κεφαλήν τουριστικής δαπάνης θα γίνει με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ.

Συνεπώς, προσεγγίζουμε την Τουριστική Σημασία με το γινόμενο:

(Αριθμός Εξερχόμενων Τουριστών Χώρας

x

Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ)

Παρατηρούμε ότι όσον αφορά σε κάποιες χώρες με σημαντικό μέγεθος σε επίπεδο δαπάνης / εξερχόμενων τουριστών, όπως Ελβετία, Ολλανδία, Σουηδία και Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα δεν έχει πετύχει ακόμα τους στόχους του 2010, και άρα διαφαίνεται ότι υπάρχουν περιθώρια αύξησης της διείσδυσής μας στις αγορές αυτές.

Επίσης, η εξάρτηση από ορισμένες χώρες όπως η Μεγάλη Βρετανία και η Γερμανία δεν είναι τυχαία, και οφείλεται στο μέγεθός τους και τον μεγάλο αριθμό εξερχόμενων τουριστών από αυτές. Οι αγορές αυτές όμως δεν είναι απαραίτητα κορεσμένες, καθώς υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης με ειδικά προϊόντα, ιδιαίτερα στη Γερμανία όπου η Διείσδυσή μας είναι χαμηλότερη του γενικού στόχου του 4%.

Στην ίδια μελέτη ο ΣΕΤΕ είχε θέσει ως στόχο Διείσδυσης για τις χώρες long haul το μερίδιο 2%. Εξαίρεση αποτελεί η Αυστραλία, από την οποία η Ελλάδα δέχεται αναλογικά μεγαλύτερο αριθμό τουριστών, πιθανώς λόγω της μεγάλης ομογένειας που επισκέπτεται φίλους και συγγενείς σε τακτική βάση.

Στο παρακάτω πίνακα καταγράφεται η μέση κατά κεφαλήν δαπάνη ανά έτος:

ΜΕΣΗ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΔΑΠΑΝΗ 2000-2013

AVERAGE PER CAPITA TOURISM EXPENDITURE 2000-2013

Έτος	Μέση Κατά Κεφαλή Δαπάνη (€)	Μεταβολή
Year	Average Per Capita Tourism Expenditure (€)	Change
2000	813	
2001	813	0,0%
2002	819	0,8%
2003	762	-7,0%
2004	882	15,8%
2005	746	
2006	746	0,0%
2007	700	-6,2%
2008	730	4,3%
2009	697	-4,5%
2010	640	-8,2%
2011	639	-0,1%
2012*	616,2	
2013*	604,2	-1,9%

* Προσμετρούνται και τα ποσά κρουαζιέρας.

* Cruise data have also been added.

Πίνακας 6⁹

⁹ Πηγή: ΣΕΤΕ επεξεργασία στοιχείων Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και Τράπεζα της Ελλάδος
Λαμβάνεται υπόψη η διέλευση μόνο των μη-κατοίκων, δηλαδή των ατόμων που δεν έχουν μόνιμο τόπο διαμονής την Ελλάδα

1.5 Διεθνής τουριστικές αφίξεις (2000-2013)

Όπως ήδη αναφέρθηκε ο τουρισμός συμβάλλει σημαντικά στην ελληνική οικονομία (16,3% συμβολή στο ΑΕΠ για το 2013) προκειμένου λοιπόν να αναλύσουμε την συνολική συνεισφορά είναι αναγκαίο να μελετήσουμε τις διεθνείς τουριστικές αφίξεις και τις μεταβολές τους.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι διεθνής τουριστικές αφίξεις (2000-2013):

* Ο όρος 'οικονομικοί μετανάστες' αναφέρεται σε Βούλγαρους και Αλβανούς οικονομικούς μετανάστες.

** Για τα έτη 2000 και 2001 έχουν αφαιρεθεί μόνο οι Αλβανοί οικονομικοί μετανάστες.

*** Για τα έτη 2005-2013 τα στοιχεία προέρχονται από την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος.

**** Προσμετρούνται και οι αφίξεις κρουαζιέρας οι οποίες για το 2012 ανέρχονται συνολικά σε 1.428.921 και για το 2013 σε 2.191.855

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ 2000-2013

INTERNATIONAL TOURIST ARRIVALS 2000-2013

Διεθνείς τουριστικές αφίξεις 2000-2013 (με και χωρίς οικονομικούς μετανάστες*)					
International tourist arrivals 2000-2013 (with and without economic immigrants*)					
Έτος	Αφίξεις χωρίς οικονομικούς μετανάστες**	Μεταβολή	Αφίξεις με οικονομικούς μετανάστες	Μεταβολή	Κρουαζιέρες
Year	Arrivals without economic immigrants**	% Change	Arrivals with economic immigrants	% Change	Cruises
2000	12.378.282		13.095.545		471.908
2001	13.019.202	5,18%	14.057.331	7,34%	621.357
2002	12.556.494	-3,55%	14.179.999	0,87%	738.178
2003	12.468.411	-0,70%	13.969.393	-1,49%	815.167
2004	11.735.556	-5,88%	13.312.629	-4,70%	954.791
Έτος	Αφίξεις***	Μεταβολή			
Year	Arrivals***	% Change			
2005	14.388.182				
2006	15.226.241	5,82%			
2007	16.165.265	6,17%			
2008	15.938.806	-1,40%			
2009	14.914.537	-6,43%			
2010	15.007.493	0,62%			
2011	16.427.247	9,46%			
2012****	16.946.543	-			
2013****	20.111.406	18,68%			

Πίνακας 7¹⁰

Η μεγαλύτερη θετική μεταβολή στις αφίξεις χωρίς τους οικονομικούς μετανάστες φαίνεται να παρουσιάζεται το 2013 με ποσοστό μεταβολής 18,68%, στο οποίο όμως προστίθεται και οι αφίξεις κρουαζιερόπλοιων. Αντίθετα η μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή φαίνεται το 2009 με ποσοστό 6,43%. Επιπλέον μεγάλη αρνητική μεταβολή παρατηρείται και το 2004 στις αφίξεις χωρίς οικονομικούς μετανάστες με ποσοστό 5,88% και παράλληλη αρνητική μεταβολή και στις αφίξεις συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών μεταναστών με ποσοστό 4,7%. Παράλληλα μεγάλη αύξηση παρουσιάζουν και οι αφίξεις κρουαζιερόπλοιων αφού το 2004 βρίσκονταν στις 954.791 ενώ το 2013 σε 2.191.855.

¹⁰ Πηγή: ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, Τράπεζα της Ελλάδος και National Statistical Institute of Bulgaria για τον αριθμό των Βουλγάρων εργαζομένων στην χώρα μας 2002-2004.

Τα στοιχεία των ετών 2005-2013 προέρχονται από την Έρευνα Συνόρων της ΤτΕ και γι αυτό παρατηρείται ασυνέχεια με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ των προηγούμενων ετών. Βάσει της μεθοδολογίας της έρευνας της ΕΣΥΕ λαμβάνονται υπόψη οι διελύσεις των συνόρων όλων ανεξαρτήτως των αλλοδαπών, ενώ βάσει της Έρευνας Συνόρων λαμβάνεται υπόψη η διέλευση μόνο των μη-κατοίκων δηλαδή εκείνων που δεν έχουν μόνιμο τόπο διαμονής την Ελλάδα. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται κυρίως στα άτομα προερχόμενα από την Αλβανία και την Βουλγαρία λόγω του μεγάλου αριθμού μεταναστών που βρίσκονται στην χώρα μας. Ο ΣΕΤΕ έχει επισημάνει εδώ και καιρό τα προβλήματα της μεθοδολογίας που ακολούθησε η ΕΣΥΕ και γι' αυτό ανακοίνωσε στοιχεία αφίξεων αφαιρώντας τους Αλβανούς και τους Βούλγαρους οικονομικούς μετανάστες, κάτι που δεν είναι πλέον αναγκαίο με την Έρευνα Συνόρων.

1.6 Κατάταξη ανταγωνιστικότητας τουρισμού 2013

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ 2013

TOURISM COMPETITIVENESS RANKING 2013

Κατάταξη Ανταγωνιστικότητας Τουρισμού 2013*							
Tourism Competitiveness Ranking 2013*							
Κατάταξη Ranking	Χώρα Country	Διεθνείς Τουριστικές Αφίξεις (000) International Tourist Arrivals (000)	Διεθνείς Τουριστικές Εισπράξεις (εκατ. USD) International Tourism Receipts (mil. USD)	Μέση κατά Κεφαλή Δαπάνη (USD) Average per Capita Tourism Expenditure (USD)	Πληθυσμός (εκατ.) Population (mil.)	Κατά κεφαλή ΑΕΠ (USD) GDP per capita (USD)	
1	Ελβετία	Switzerland	8.534,3	17.540,4	2.055	8,1	44.451,6
2	Γερμανία	Germany	28.351,6	38.841,6	1.370	86,5	38.077,2
3	Αυστρία	Austria	23.012,0	19.859,7	863	8,8	41.556,1
4	Ισπανία	Spain	56.694,3	59.892,3	1.056	48,8	30.477,7
5	Ηνωμένο Βασίλειο	United Kingdom	29.305,6	35.069,0	1.197	65,3	36.521,6
6	Η.Π.Α.	U.S.A.	62.711,2	116.115,0	1.852	325,1	48.327,9
7	Γαλλία	France	81.411,0	54.512,1	670	66,6	35.068,2
8	Καναδάς	Canada	16.014,4	16.679,6	1.042	35,7	40.519,1
9	Σουηδία	Sweden	10.784,0	13.761,4	1.276	9,9	40.704,8
10	Σγκαπούρη	Singapore	10.390,3	17.989,9	1.731	5,3	59.710,3
11	Αυστραλία	Australia	5.875,3	31.473,1	5.357	23,5	40.847,1
12	Νέα Ζηλανδία	New Zealand	2.601,4	5.578,9	2.145	4,6	28.011,5
13	Ολλανδία	Netherlands	11.299,5	14.347,9	1.270	17,3	42.023,1
14	Ιαπωνία	Japan	6.218,7	10.966,5	1.763	134,9	34.748,1
15	Χονγκ Κονγκ	Hong Kong	22.316,1	27.685,9	1.241	7,4	49.417,0
16	Ισλανδία	Iceland	566,0	748,3	1.322	0,3	38.060,2
17	Φινλανδία	Finland	4.192,0	3.852,8	919	5,6	35.981,0
18	Βέλγιο	Belgium	7.456,5	11.662,2	1.564	11,3	37.780,6
19	Ιρλανδία	Ireland	7.630,0	4.567,2	599	4,7	40.838,0
20	Πορτογαλία	Portugal	7.412,2	11.338,6	1.530	11,2	23.362,6
21	Δανία	Denmark	7.363,0	6.238,7	847	5,8	37.047,9
22	Νορβηγία	Norway	4.963,0	5.301,4	1.068	5,1	53.396,3
23	Λουξεμβούργο	Luxembourg	542,6	4.809,0	8.863	0,5	80.558,8
24	Μάλτα	Malta	1.411,7	1.265,9	897	0,4	25.597,9
25	Κορέα	Korea	9.794,8	12.304,3	1.256	49,4	31.220,5
...
32	Ελλάδα	Greece	16.427,2	14.622,6	890	12,0	26.258,0
...
35	Κροατία	Croatia	9.926,7	9.364,0	943	4,6	18.014,3
...
46	Τουρκία	Turkey	34.038,0	23.020,0	676	74,3	14.392,5
...
85	Αίγυπτος	Egypt	9.496,9	8.707,1	917	83,1	6.454,8

Πίνακας 8¹¹

Όπως φαίνεται στο παραπάνω πίνακα τον μεγαλύτερο αριθμό τουριστικών αφίξεων φαίνεται να έχει η Γαλλία (81.411) ενώ τις μεγαλύτερες τουριστικές εισπράξεις έχουν οι Η.Π.Α. (116.115). Η μεγαλύτερη μέση κατά κεφαλή δαπάνη συναντάται στο Λουξεμβούργο (8.863) καθώς και η κατά κεφαλή συμβολή στο ΑΕΠ (80.558).

¹¹ Πηγή ΣΕΤΕ επεξεργασία στοιχείων παγκόσμιου οικονομικού φόρουμ, 2013

1.7 Διεθνής τουριστικές εισπράξεις 2000-2013

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ 2000-2013

INTERNATIONAL TOURISM RECEIPTS 2000-2013

Έτος	εκατ. €	Μεταβολές
Year	mi. €	Change
2000	10.061,20	-
2001	10.579,90	5,16%
2002	10.284,70	-2,79%
2003	9.495,30	-7,68%
2004	10.347,80	8,98%
2005	10.729,50	3,69%
2006	11.356,70	5,85%
2007	11.319,20	-0,33%
2008	11.635,90	2,80%
2009	10.400,20	-10,62%
2010	9.611,30	-7,59%
2011	10.504,70	9,30%
2012*	10.442,50	
2013*	12.152,22	16,37%

Πίνακας⁹¹²

Στο παραπάνω πίνακα εμφανίζονται οι διεθνής τουριστικές εισπράξεις η μεγαλύτερη θετική μεταβολή στις οποίες φαίνεται να είναι το 2013 με ποσοστό 16,37% ενώ η μεγαλύτερη αρνητική μεταβολή είναι το 2009 με ποσοστό 10,62%.

¹² Πηγή ΣΕΤΕ, επεξεργασία στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος
* Προσμετρούνται και οι εισπράξεις κρουαζιέρας

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι περισσότερες χώρες στον κόσμο αντιμετωπίζουν σήμερα σοβαρά προβλήματα εξαιτίας του ελλείμματος που παρουσιάζουν τα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών τους. Είναι πολύ φυσικό λοιπόν στις χώρες αυτές οι πολιτικές τους εξουσίες να δημιουργούν κίνητρα στους κλάδους εκείνους της οικονομικής τους δραστηριότητας οι οποίοι σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις μπορούν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην εισροή σκληρών νέων νομισμάτων, που τόση ανάγκη έχουν για να καλύψουν όσο το δυνατόν περισσότερο γίνεται τα ελλείμματα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Αυτό ισχύει κυρίως για τις αναπτυσσόμενες χώρες, τα εθνικά νομίσματα των οποίων δεν έχουν εξωτερική μετατρεψιμότητα, δηλαδή κάθε άλλο παρά σκληρά είναι.

Ο τουρισμός αποτελεί κεντρικό πυλώνα ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας η σημασία του οποίου αναδεικνύει την ανάγκη προσδιορισμού των διακλαδικών σχέσεων και της συνεισφοράς του στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα. Παράλληλα ο τουρισμός αποτυπώνεται σε έναν μεμονωμένο κλάδο συνδέεται με ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων.

Έχει υπολογιστεί ότι για κάθε 1000 ευρώ τουριστικής δαπάνης το ακαθάριστο προϊόν της ελληνικής οικονομίας αυξάνεται κατά 2220 ευρώ. Οι υπηρεσίες καταλύματος και εστίασης αποτελούν τα 2/3 σχεδόν της άμεσης επίδρασης στην οικονομία από την τουριστική δαπάνη. Επιπλέον σημαντική θεωρείται και η συνεισφορά των θαλάσσιων, οδικών και αεροπορικών μεταφορών. Ακόμη το εμπόριο, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, η διαχείριση ακίνητης περιουσίας, οι κατασκευές και η μεταποίηση επωφελούνται σε μεγαλύτερο βαθμό από την ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος.

Στην αγορά εργασίας η άμεση και έμμεση τουριστική απασχόληση εκτιμάται σε 446χιλ. θέσεις απασχόλησης. Ωστόσο, ξεπερνά το μέγεθος αυτό αν συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι σημαντικός αριθμός ατόμων απασχολούνται σε τουριστικά επαγγέλματα συμπληρωματικά μιας άλλης εργασίας. Η απασχόληση που επηρεάζεται από την ανάπτυξη του τουρισμού ξεπερνά το 16% της συνολικής απασχόλησης στην χώρα.

Η συνεισφορά του τουριστικού τομέα στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα αναδεικνύει την δυναμική του στο πλαίσιο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας τα επόμενα έτη. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε ανεκμετάλλετους μέχρι σήμερα πόρους- δραστηριότητες που θα ενισχύσουν τις αφίξεις και τα έσοδα από τον αλλοδαπό τουρισμό .

ΠΗΓΕΣ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ο <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=578336>
- ο <http://el.wikipedia.org/wiki>
- ο <http://www.euretirio.com/2010/06/isozygio-trexouson-synallagon.html>
- ο <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/>
- ο <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/>
- ο <http://sete.gr/el/statistika->
- ο <http://www.hatta.gr/>
- ο <http://www.kathimerini.gr/805420/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia>
- ο <http://www.statistics.gr/portal>
- ο <http://www.gnto.gov.gr>
- ο <http://eclass.gunet.gr/modules/document>
- ο <http://www.omogeneia.gr>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ο Ελληνική τουριστική ανάπτυξη – Πάρις Α. Τσάρτας, εκδόσεις Κριτική, Σεπτέμβριος 2010
- ο Μακροοικονομική ανάλυση- Πέτρος Α. Κιόχος, Γεώργιος Παπανικολάου, Απόστολος Κιόχος, εκδόσεις Κιόχου, 2011
- ο Εισαγωγή στον Τουρισμό- Stephen J. Page, εκδόσεις Παπαζήση, 2003
- ο Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός- Δρ Κωνσταντίνος Ανδριώτης , εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, 2005
- ο Τουριστική Οικονομική – Δημήτρης Γ. Λαγός, εκδόσεις Κριτική, 2005